

REVISTA
DE
L'ASSOCIACIÓ
DE
MESTRES
ROSA SENSAT

in-fàn-ci-a

educar de 0 a 6 anys

7

juliol/agost 1982

MATERIAL DE CLASSE COMPLEMENTARI DE «LA CLAU» DE ROSA SENSAT.

EXPERIÈNCIES-CICLE INICIAL

El material de les dues caixes

1er Curs d'Experiències

Aquest material correspon als llibres d'Experiències de la Col·lecció «La Clau» de «Rosa Sensat» —Editorial Onda. Està pensat per a facilitar les activitats d'observació i manipulació.

Recull el material necessari per treballar du-

2ⁿ Curs d'Experiències

rant el curs, amb excepció dels organismes i d'algun material d'existència corrent a totes les llars.

La seva finalitat és de donar fetes una colla de gestions per a facilitar als mestres la feina de cada dia.

HOMENATGE

L'any passat els mestres de Catalunya retíem homenatge a un home, Salvador Espriu, poeta que ha dedicat la seva vida a salvar-nos els mots.

Enguany retem homenatge a una dona, Àngels Ferrer i Sensat, mestra en qui els mestres volem reconèixer una vida dedicada a una tasca que ha esdevingut tasca de salvació.

La vida sencera d'Àngels Ferrer i Sensat, néta i filla de mestres, es conforma dins del nostre moviment de renovació pedagògica, i alhora és traspassada pels avatars polítics que aquest segle ha sofert Catalunya.

I el mestratge d'Àngels Ferrer i Sensat rau precisament en això: a salvar, per damunt de tot avatar, la il·lusió de compartir la feina ben feta i sempre renovada del mestre.

Cap plançó d'home i rès d'humà no és aliè a la feina, a la renovació a la il·lusió del mestre. Professar-ho així és l'única manera de ser mestre, i el veritable homenatge als nostres mestres, els que hem tingut, els que vindran.

I ens il·lusiona ara proclamar-ho en ocasió de l'homenatge a una mestra de la qual coneixem les arrels i el tany i la fulla i el fruit, i estimem la veu, el gest, la mirada, el pensament, l'afecte i l'obra; la nostra mestra Angeleta Ferrer i Sensat, mare i àvia de tants mestres.

Amb aquestes paraules l'Escola d'Estiu 1982 presenta l'homenatge dels mestres de Catalunya a Àngels Ferrer i Sensat.

Entre aquests mestres, els qui treballem en l'escola i l'educació de 0 a 6 anys, hem de dir com ens ajuden els autèntics mestres de qualsevol etapa de l'ensenyament, els que no s'encastellen en les seves càtedres; com ens ajuden les seves altes i profundes orientacions.

L'any passat l'Angeleta Ferrer, a l'Escola d'Estiu, ens orientava respecte les Ciències Naturals a la primera infància. «In-fàn-ci-a» transcriu ja les seves paraules. Ara volem acabar recordant l'il·lusionat interès d'Angeleta Ferrer per treballar amb nosaltres, i el seu reconeixement que: «...el més inefable i el més important dels actes d'un educador és l'iniciar el coneixement i l'educació de l'infant des dels primers moments, en el context on li ha tocat viure.»

La seva seguretat també per nosaltres els mestres dels més petits és la de que: «El mestre aprèn ensenyant».

Les «construccions», una joguina per a la creativitat i la imaginació dels infants. Peces geomètriques que es combinen i es transformen en cases, carreteres, trens fins i tot en persones...

Edició i Administració: A.A.P.S.A.
«Associació de Mestres Rosa Sensat»
Còrsega, 271 - Telèfon 237 07 01
Barcelona-8

Direcció: Irene Balaguer
Cap de Redacció: Pepa Òdena
Secretària: Francina Martí
Consell de Redacció:
Pep Bras, M. Antònia Canals, Mercè Comas,
Teresa Folguera, Roser Gómez, Carme González,
Núria Jiménez, Montserrat Perramon, Joan
Ripoll, Tina Roig, Roser Ros

Projecte gràfic: Enric Satué
Fotografia coberta: Gabriel Serra
Composició: Grafitex
Fotolits: Roldán
Impremta: Litoclub
Dipòsit legal: B-1761-81

Distribució: L'Arc de Berà
Subscripcions: «Associació de Mestres
Rosa Sensat» Còrsega, 271 - Barcelona-8

Preu de subscripció: 1.350 ptes. l'any
P.V.P.: 250 ptes.

Plana oberta:
Recull d'opinions i suggeriments dels lectors.

Educar de 0 a 6 anys:
LES CIÈNCIES NATURALS I LA PRIMERA
INFÀNCIA.
Angeleta Ferrer i Sensat.

Escola 0-3:
ELS NENS PETITS TAMBÉ TENEN SEXE.
Francesca Majó.
L'ADAPTACIÓ DEL NEN A L'ESCOLA BRESSOL.
Equip de l'E.B. «Llar d'infants».

Bones pensades:
LA COCA.

Escola 3-6:
L'EDUCACIÓ COM AJUT A LA VIDA.
Jordi Casanova i Maturana.
RECORDS D'UN VIATGE.
Ramon Canals i Casas.

Infant i Societat:
SA BOTIGUETA MÀGICA.
Conxa Vidal.
EL MASSATGE DELS NENS: UN ART
TRADICIONAL HINDÚ.
Creu Forés.

Infant i salut:
ANTROPOMETRIA: UN PROGRAMA PER A LA
POBLACIÓ INFANTIL DE CATALUNYA 1983.
Dolors Canals.
EL CLIMA I LA SALUT DELS INFANTS.
Ramon Bacardí i Pons.

Racó del conte:
LA RONDALLA DEL NOI QUE PODIA SER ÀLIGA
I FORMIGA.
Ricard Pedrals.

Informacions:
Recull de notícies i actes relacionats
amb l'educació de 0 a 6 anys.

Cop d'ull a revistes

Biblioteca

2

4

11

21

in-1

22

29

37

48

51

55

56

plana oberta

2-fàn

LES VACANCES COM A PRETEXT

— *Tengui, tengui, tengui, Jo...
FALTI, FALTI, pare, me n'ha
sortit un de la Real: Za-mo-ra.
Jo, pare, és en Zamora, Ole,
ole... Tengui, tengui.*

I després en Jordi obrirà un altre sobre i recomençarà el ritual de les queixes o dels crits segons si el seu contingut siguin o no cromos «repes». L'estic observant i m'adono que em serà difícil concentrar-me per a escriure sobre les vacances com a pare.

En Jordi ja ha endreçat l'àlbum de cromos i la cola i em mira de reüll, desvavat, les mans pengim-penjam, els seus llavis molso-

sos també caiguts, mirada perduda i llunyana. Entenc allò que vol dir-me; avui no m'ho dirà perquè ja m'ho va dir ahir:

— *«Jo, pare, sempre fas feina. Tampoc podràs venir a jugar amb mi?»*

Accepto el repte d'explicar allò que vosaltres ja sabeu i ja heu viscut, un xic escèptic encara de la seva utilitat per a vosaltres: és més fàcil la comunicació amb els vostres fills quan us trobeu alliberats de les vostres

obligacions quotidianes i quan podeu disposar de més llibertat per a crear espais i estones noves, plenes de sentit per a tots ni que només sigui per uns instants.

Les vacances són, és veritat, una bona ocasió per a sentir-nos enginyers del nostre propi temps; una precaució: no caiguem en l'angoixa d'omplir el temps buit o en la trampa de creure'ns que necessàriament hem de marxar del nostre medi habitual.

Sobretot, diria, allò que cal és trobar el sentit, retrobar el sentit del nostre temps; si les vacances ens permeten viure de nou, desinhibir-nos de les limitacions i mancances que ens imposa el nostre mode habitual de passar els dies; si les vacances ens fan tornar la joia, el gust per les coses i la gent, el despertar de capacitats i sensacions, el sentiment de solidaritat vers moltes més coses i persones de les que en som conscients..., potser afinarem un xic més en allò que poden suposar unes vacances per a nosaltres.

És cert que hi juguen un paper important elements com: la vida a l'aire lliure, la vivència i descoberta de nous ambients, el coneixement de noves persones, la successió ràpida de ritmes diferents i de medis diferents, l'aprenentatge de noves raons de re-

lació i de vida...; però aquests elements prenen tot el seu sentit quan ja està del tot definida quina serà la vivència en comú de tots aquests dies.

Dit això, animar-vos perquè sobretot les vacances siguin un moment de creativitat, de tranquil·litat, d'espontaneïtat, de recerca...; no deixeu d'enriquir-vos vosaltres, per mor de creure que el nen se'n pugui ressentir: el temps de vacances també és el vostre temps i si voleu establir lligams afectius naturals amb els vostres fills no hauríeu de prescindir d'allò que necessiteu per al vostre propi equilibri i desenrotllament personal.

No cal esperar vacances per a desenrotllar un programa com el que he esbossat; si se m'ha entès en la intenció, si vivim a ple temps la nostra aventura de ser pares trobarem, hauríem de trobar, excuses i estones, espais i esclatxes, per a pintar de vermell molts més dies del calendari, molts minuts més de les nostres hores i compartir lúcidament i lúdicament el nostre temps amb els nostres fills i d'ells aprendre la necessitat de viure intensament totes les nostres hores.

Bones vacances!

Jordi Pujol i Forn

plana oberta

CASALS D'ESTIU PER ALS NENS MES PETITS

Avidament, m'enduc cap a casa la propaganda de Casals d'Estiu i Colònies que organitza l'Àrea de Joventut i Esport de l'Ajuntament de Barcelona.

—A veure si aquest estiu tenim sort i podem apuntar-hi la canalla — penso mentre vaig obrint el fullet propagandístic.

Busco per la coberta, per la contra coberta, per dins, per fora.

—Vaja! Tampoc no hi han pensat! — penso mentre torno a revisar, aquest cop més a poc a poc, el fulletó. I finalment, acabada la segona i atenta lectura, m'adono que la meua impressió ha deixat de ser-ho per passar

a una constatació: aquest any tampoc ningú no ha pensat en els nens de 4 a 5 anys.

Com si els petits no fossin capaços de resistir un ritme de Casals. Però bé van a l'escola aquesta canalla!

Com si ningú no creïés que es poden organitzar unes activitats a la seva mida i segons les seves possibilitats. I ben mirat no deu ser pas tan complicat!

Com si no hi hagués gent entesa en aquestes edats i que pogués assegurar els grups dels més petits.

I, en canvi, hi ha tants mestres en atur! Tants estudiants de mestres, tants monitors en potència que gustosament s'avindrien a fer Casals per als més petits!

Es fals que ja hi ha qui munta activitats d'estiu pels més petits de 6 anys (cada cop hi ha més associacions de pares que organitzen escoles d'estiu pels fills de les famílies que ho necessiten als locals de l'escola).

Però una iniciativa municipal tan positiva com ha estat aquesta de fer Casals i Colònies d'estiu pels nens i nenes de Barcelona crec que s'hauria de completar i fer-la extensiva també als nens a partir de 4 anys.

M.P.

1.º CONVENI: P.M.G. BARCELONA

Després de molts anys de lluita per aconseguir el reconeixement de l'**etapa 0-3** com educativa, avui, 4 de Juny de 1982, s'ha signat el primer Conveni Col·lectiu entre el P.M.G. i el personal de les Escoles Bressol que depenen de l'esmentat P.M.G. Amb això veiem recollides, d'alguna manera, les nostres aspiracions com a moviment, tot i que encara resten fora del Conveni, 10 escoles bressol (considerades com a **tutelades**, i que reben subvencions de l'Ajuntament a través del Patronat).

Ens congratulem doncs per aquest primer pas en la defensa de les nostres aspiracions, massa sovint rebutjades per tots els estaments relacionats amb aquest tema. Felicitem a tots aquells que han contribuït tant ara com abans, amb el seu esforç, en fer pràctiques les voluntats del nostre moviment, en donar un marc legal a la nostra situació laboral i a la defensa d'aquesta etapa educativa. Pensem que aquest Conveni recull positivament les nostres condicions laborals, encara que d'altres aspectes que considerem també importants, no quedin totalment reconeguts.

Dels aspectes fonamentals, destaquem: Quant al reconeixement del nostre procés educatiu:

- Grups reduïts d'infants
- Nombre d'educadors per grup
- Funcionament en equip
- Horaris «pedagògics» pels nens
- Espai de joc racionalitzat.

Millores socials i laborals:

- Pressupostos per publicacions i investigació.
- Absorció progressiva de la resta de **tutelades**.
- Constitució de diferents comissions per tal d'agilitzar i dinamitzar el diàleg amb l'administració.

Millores del personal:

- Dies per «reciclatge».
- Admissió de personal en pràctiques.
- Millora de la infraestructura de les escoles bressol.
- Augment de sou.
- Ampliació del número de dies destinats a vacances.

Aquest Conveni ha d'ésser una eina molt útil per a reflexionar i entendre que mai hem estat una casualitat sino que hem estat fruit d'una important realitat EDUCATIVA.

**Coordinadora d'Escoles
Bressol de Barcelona**

4-a

LES «CIÈNCIES NATURALS» I LA PRIMERA INFÀNCIA

ANGELETA FERRER I SENSAT

Transcrivim l'exposició que sobre el tema ens féu l'autora, en una sessió a l'Escola d'Estiu de Barcelona, juliol 1981.

Trobo el meu nom anunciat en el tema 1272 de l'Escola d'Estiu d'enguany. *L'educació de l'infant i les matèries a l'escola bressol i al parvulari (0-5 anys).*

Suposo que el meu nom li han posat per a parlar-vos de l'educació de l'infant en el coneixement de la Natura que és una de les matèries que ha omplert, primordialment, la meua vida.

Des que vaig començar a fer formalment d'educadora, a tractar amb deixebles, l'any 1920 (tenia 16 anys) sempre ho he fet amb gent gran, que no començava pas a obrir els ulls a les coses i a la vida que ens envolta; era gent conscient ja, jo no diré interessada, per les meravelles o fenomenologia del món, però aquest tema veig que es refereix a l'educació dels infants que acaben d'obrir els ulls a la vida i comencen a percebre tots els estímuls de l'exterior i es van fent càrrec de tot el que els envolta...

M'he quedat perplexa i he hagut de pensar-hi... No he tingut fills, per tant no he començat, dia a dia, des del primer plor de l'infant a educar en el

coneixement del món a cap criatura; ni he seguit els seus passos ni la progressió dels seus actes de coneixement i d'impressionabilitat dels fets naturals, en els seus cinc anys primers de vida... Em direu que sí que n'he tractat d'infants petits moltes vegades (familiars) però no individualment amb continuïtat, ni col·lectivament, no he estat mai a cap escola bressol, ni a un parvulari... al contrari, vaig començar en un complex món d'adults analfabets i també amb alumnes a la Universitat.

Penso que tots vosaltres, deveu ésser en la majoria, mestres d'escoles bressol i de parvulari i que possiblement estic en desavantatge en la pràctica respecte els qui m'escolten en aquests moments...

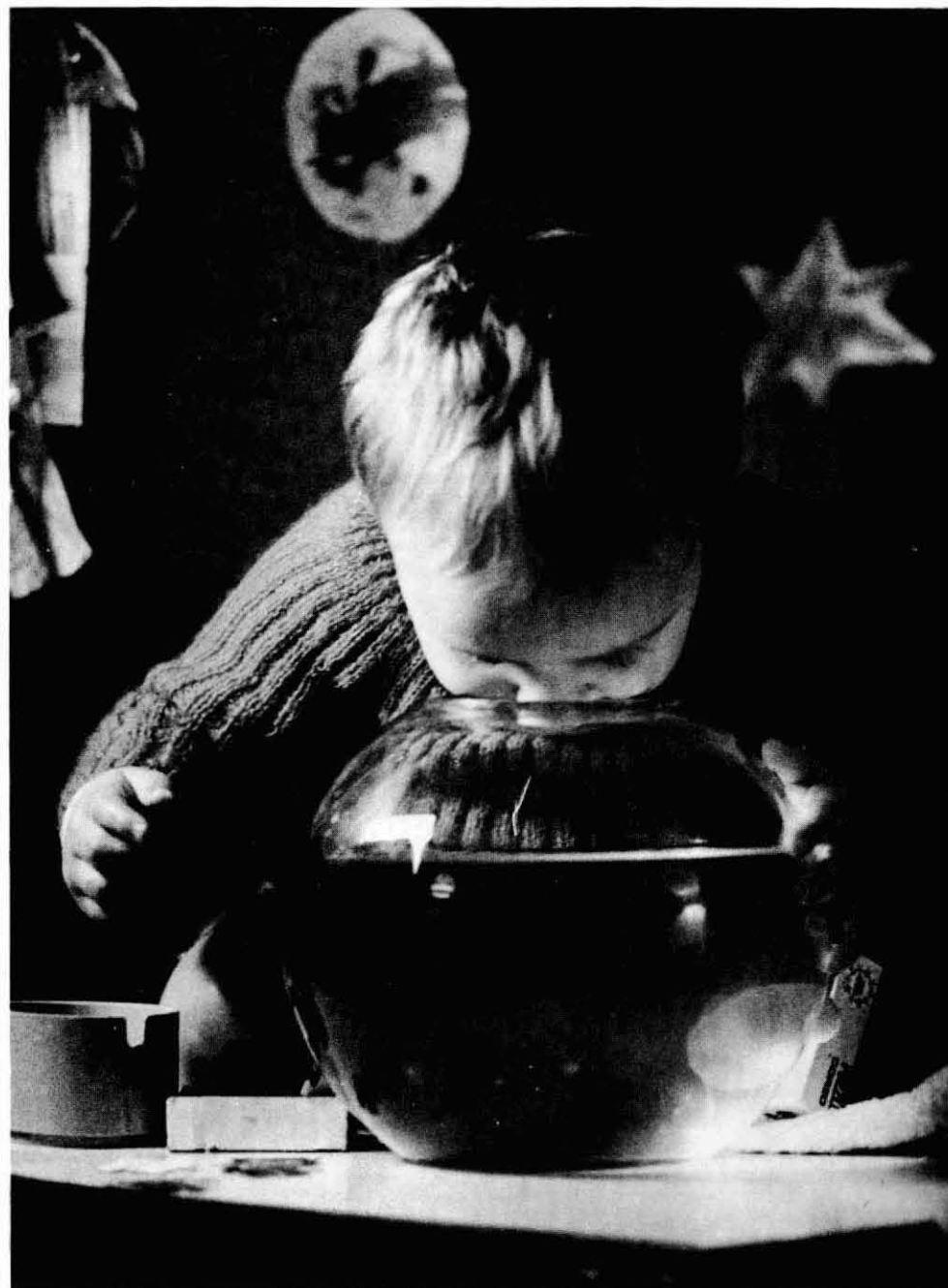
Us he de confessar que aquest esforç de situació en el pensament dels vostres interessos, m'ha fet una certa il·lusió. I per això sóc aquí, no hauria vingut a veure-us perquè estic molt cansada però aquesta manera nova d'enfocar la meua dèria m'ha esperonat l'interès. És una nova inquietud que m'obliga a pensar-ho. I penso que, segurament, és el més inefable i el més important dels actes d'un educador, l'iniciar el coneixement i l'educació de l'infant des dels primers moments en el context on li ha tocat viure.

És la primera topada amb l'ambient, amb el qual ha d'establir relacions d'interdependència... És el desvetllament dels sentits. Tots els fenòmens del món físic i els dels éssers naturals ens impressionen fonament. L'infant n'ha de percebre les seves qualitats, aprendre'n el nom i cercar els beneficis que en pugui treure de la seva supervivència. El nen s'ha de fer el seu món que l'envolta, perquè ell n'és part integrant, en depèn, així com altres depenen d'ell.

Ell és el món, i com ell s'estima en incorporar-s'hi, ha d'estimar el món. Per estimar-lo l'ha de conèixer, i quan el conegui i en copsi l'ordre i la magnificència i la bellesa, ja no podrà deixar d'estimar-lo i li entrarà desig i febre de recerca i de percepció i sabiduria de les coses i les lleis que el regeixen i de les causes dels fenòmens d'aquesta excelsa creació. El treball del mestre és aquest: fer-lo adonar de tot: éssers, fenòmens, gràcies, perfecció, canvis i evolució, orígens, fi i lleis determinants d'aquest conjunt: *Natura*.

En aquesta etapa de la formació dels infants, que dintre del cicle elemental de l'ensenyament de les Ciències de la Natura apareixen les primeres manifestacions de percepció d'estímuls: les nocions de *forma* de *color*, d'*olor*, *format*, *pes*, *moviments*, etc. són les que atreuen l'atenció dels nens en els seus primers anys de vida...

Tot el que els rodeja, els fa fixar la mirada i els embadaleix... El moviment de les fulles dels arbres, els colors de les flors, les pedretes del camí o de la platja, els moviments i l'expressió viva dels animals domèstics, gatets, gossos, ocells, gallines, provoquen en els infants actes d'acostament i desig de possessió per a incorporar-se a les seves manifestacions de vida.

Perquè els infants s'interessen per tot el que els rodeja: els altres nens, els animals, les plantes. Les primeres joguines d'un nen, no són nines i animals de roba? No els encanta i els meravella que els portem al Parc Zoològic a veure les bèsties; o a muntar en un burret; o a veure el circ?

També els atrauen les plantes i les flors que són ornament de totes les cases, i constitueixen mantes vegades l'expressió d'homenatge al pare o la mare... El nen cull floretes i en petits poms els ofereix a la mare o a la persona que l'acompanya com un regal preciós?

No sent l'infant passió per tots els fruits dolços, i el seu viu color? Els primers llibres de l'infant són d'animals, dels fets d'animals i d'altres nens com ells.

Aquests són els temes d'interès dels petits i s'ha d'aprofitar aquest interès i entusiasme perquè aprenguin els noms de les coses, o fer-los fer observacions sobre les qualitats, la vida i els costums dels éssers i de les circumstàncies ambientals que els rodegen. Com viuen, com caminen, com i què mengen, com juguen, com s'enfaden, com lluiten. Escenes divertides i alligonadores. (Recordo les escenes divertides i alligonadores viscudes amb infants dels escarabats pilots a la platja de Salou; les de caça d'insectes per les aranyes de Can Surell i les dels esparvers perseguint els vols de les orenetes que els esquivaven amb «picardia» per a convertir-se, més tard en les seves perseguidores.) Escenes vives que no s'obliden mai... En aquest període infantil els nens tenen gust fent-lo anècdota.

L'infant refereix totes aquestes escenes de vida en la seva vida pròpia i aprèn a observar i deduir. El nen és, naturalment, un gran observador i detallista; té la vista fina i s'adona de petits detalls que a nosaltres ens passarien desapercibuts. Li agrada indagar i descobrir i això l'indueix més tard a la investigació i a l'experiment.

Voldria sintetitzar una mica els nostres propòsits com a educadors, cal orientar la conducta dels nens davant la Natura.

Que el mestre posi el nen en contacte amb la Natura persegueix dues finalitats principals.

1r. L'adquisició de coneixements; que sàpiga coses, és a dir, una finalitat INFORMATIVA.

2on. Contribuir a un desenvolupament harmònic dels infants per a fer-ne individus equilibrats, sensibles, conscients i homes com cal. És a dir, contribuir a formar la seva personalitat. Aquesta és una finalitat FORMATIVA del nen.

En la INFORMACIÓ no hi ha dubte que *l'Observació de la Natura* fa adquirir molts coneixements. Sentim una atracció apassionada des de petits, per aquest món, tan bell que ens envolta, les seves formes i les seves lleis. *L'Observació de la Natura* forma la intel·ligència per mètodes actius, condueix al desenvolupament del raonament a un esperit de probitat científica, i contribueix a assolir un ordre i un mètode de treball, i una ha-

bilitat manual. *L'Observació de la Natura* crea amor a totes les coses; respecte a la vida a saber aprofitar els recursos humans i les riqueses naturals. *L'Observació de la Natura* contribueix també a augmentar la sensibilitat, la finor d'esperit i la conducta digna i honrada de l'home.

El fi de FORMACIÓ de personalitat de l'infant és importantíssim. El mestre ha d'observar si el nen canvia de conducta en el seu interès d'estudiar la Natura.

- Ha de veure si l'infant s'interessa pels fets naturals i en busca l'explicació.
- Si les explicacions que dóna responen a un raonament lògic del nen.
- Si el nen és capaç de cercar més d'una font d'informació i de seleccionar les fonts d'estudi.
- Si dubta de les afirmacions d'un company i accepta que dubtin de les seves.
- Si és capaç de canviar d'idees si apareixen noves formes que no encaixin amb els primers conceptes.
- Si manipulen millor cada vegada i demostren responsabilitat en el treball: recullen, ordenen i endrecen el material.

Tots aquests camins de conducta són molt importants. En les C. Naturals, com en totes les disciplines, però en aquesta especialment, el paper del nen és *l'activitat*; el del mestre és suggeriment, orientació i *conducció de l'activitat de l'infant*.

Cicles

En l'ensenyament de les Ciències Naturals podem distingir 3 cicles corresponents a les edats del noi:

1. El primer cicle és intuïtiu i de percepció, en els nens fins a 7 anys.
2. El segon cicle és d'observació analítica i experimentació, fins a 14 anys.
3. I ja després apareix el tercer cicle d'experimentació, raonament i formulació de lleis.

Aquests darrers cicles no podem tractar-los avui...

Ens fixarem en el primer d'*intuir i percebre els fenòmens*; podem entrar-hi, però, d'una manera espontània l'observació dels fets i petits intents d'experimentació i recerca. És el mestre *actiu*. De *percepció directa* de les coses. D'*inducció* continuada. És un predomini del *concret* sobre l'abstracte, del procés *analític* sobre la síntesi.

En aquest primer cicle el mestre ha de procurar que tots els coneixements, l'infant els adquireixi, davant dels fenòmens o dels fets reals per observació directa en la mateixa Natura. No hi ha res que pugui substituir la imatge directa dels fets. *Obré*, el professor francès, diu: «la imatge, per

ben feta que sigui, no pot donar ni el perfum del camp, ni el crit dels ocells, ni el trot d'un cavall, ni el brunzir dels insectes...»

No cal ni s'ha de seguir un ordre preestablert i programat; les circumstàncies de cada dia i els *fets* ocasionals ens marquen el camí i l'ordre de les nostres observacions i descobertes. Ens donen motiu a prendre consciència dels fets, observar-los i realitzar, de vegades senzillament i espontània, experiències en relació amb aquests fets i fenòmens que es desenvolupen al voltant nostre.

La Naturalesa canvia constantment, i el nen ha de copsar-los aquests canvis... «*El camí d'anar a l'escola és diferent cada dia*». Els temes sorgeixen a cada moment. I aquest moment s'ha d'aprofitar per al coneixement. És per això que l'ordre i el ritme del treball el dóna la Natura mateixa. En el ritme dels seus cicles anuals de vida hem de cercar-hi i hi trobarem les bases dels coneixements i els valors formatius per a les criatures.

1. Els temes són sempre *actuals*. I en l'edat a la qual ens referim sempre monogràfics. Naturalment segueixen el ritme estacional del país. Els fruits, els bolets, el vi i la verema, la coloració de les fulles i els seus canvis, la sembra, la germinació, les pluges i els vents, la caça, són temes de tardor... que s'han de fer en aquell moment.

La neu, el gebre, les plantes de Nadal, les defenses dels éssers vius contra el fred, el foc i molts d'altres són temes d'hivern, són motius d'observar l'hivern, amb els quals l'infant topa cada dia.

Temes primaverals: la vida que comença, la germinació, l'obertura de les gemes, el creixement de les plantes, les fulles verdes, les primers flors, la metamorfosi d'insectes i granotes, els animals mamífers més coneguts i el naixement dels seus fills, les emigracions dels ocells, els rius i la mar, el sol i els núvols, etc. són temes primaverals.

I a l'estiu, les escenes de camps, dels pagesos, de pesca a la vora de la mar i dels rius, la flora i fauna boscanes, ens donen prou centres d'interès per als infants.

2. Cal donar a l'infant, si és possible des del primer moment, conceptes bàsics fonamentats «científicament» (vull dir inculcar-los conceptes que no hagin de rectificar mai més) per exemple: els fruits porten sempre les llavors; les *fulles* florals donen el fruit; la llavor és una planta xica, és un fill de la planta que encara ha de desenvolupar-se.

3. S'ha de pensar que som en l'edat del «per què?» i aquest «per què?» s'ha de contestar *justament*. Contestar sempre al nen la veritat científica (expressada d'una manera molt senzilla) quan pregunta. No respondre mai de manera evasiva o falsa. No amagar ni falsejar cap concepte quan el nen en sent la necessitat i ho demana directament. En les qüestions de sexualitat contestar i aclarir naturalment, sense reticències les preguntes i els dubtes del nen, però no cal avançar-li conceptes que no ha sospitat encara.

les flors, el tresor dels infants

4. Constatarem que el món viu atrau primer d'una manera intuïtiva l'interès del nen; primer els éssers que es mouen, els animals, que són els seus afins i es pot referir a la seva vida mateixa; després el món verd, immòbil, el món vegetal del qual depenen els animals i més tard el món inorgànic, base i suport del complex viu. És a dir, el coneixement dels éssers naturals es fa completament a la inversa de com ha aparegut a la història de la terra. (Ja ho aclarirà quan sigui gran i pugui intuir-ho...).

5. Posar el nen en contacte amb la Naturalesa i les seves formes, ensenyar-li a respectar-la i estimar-la, fer-li entreveure les meravelles del món i la gràcia i delicadesa de cada un dels seus elements, per insignificants que semblin. Que adquireixi l'hàbit de no malmetre mai res (mai tolar, per exemple, que culli un ram de flors i que després el llenci i no alterar l'harmonia del paisatge,... que mai no mati animalets perquè si).

Experimentació

Després del coneixement de les coses per l'observació, apareix en el nen la necessitat de comprovar la certitud dels conceptes adquirits. Aleshores ve l'experimentació que, realment és més pròpia de nens més grans, de 6 a 10 anys.

Aquestes experiències poden provocar-se... Podríem donar unes normes generals de conducta del mestre que ens poden fer servei.

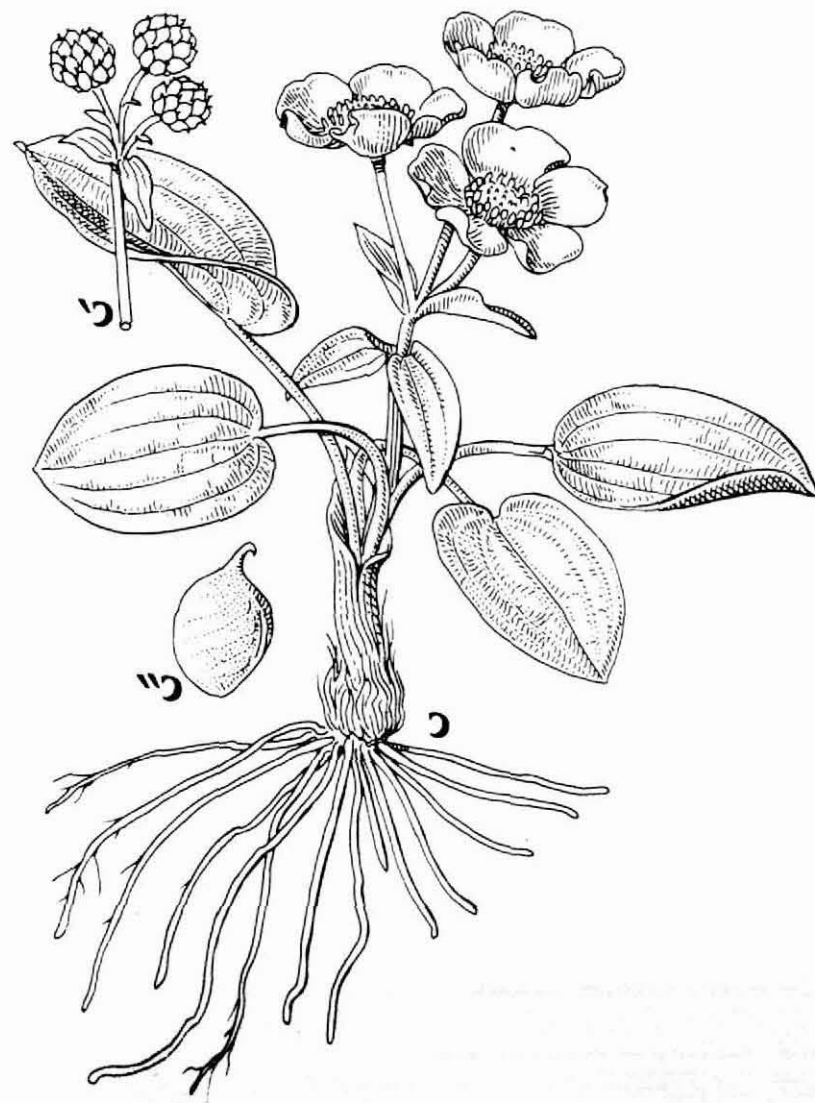
- Sempre que els nens aportin material, coses trobades, vives o mortes procurarem revelar interès per la troballa i fer-li entendre que l'exemplar o fet que aporta és molt important. Això contribueix a augmentar la sensibilitat del nen i la preocupació de tot el que el volta.
- S'ha de fer que els infants disfrutin amb les seves observacions i les comparteixin amb els altres nens. Provocar un treball d'equip.
- Si el propòsit d'estudiar els éssers en el seu medi natural es fa impossible, directament, s'ha d'ajudar el nen en el dilema de si cal o no separar l'ésser viu del seu ambient; si el valor del coneixement que pot proporcionar-nos justifica o no el que l'apressem. Per exemple: si es desitja un animal ens hem de preguntar si podem tenir-lo en unes condicions de vida (espai, llum, calor, alimentació, etc.) per a fer una observació profitosa i justa; i que no posi en perill la seva vida. Treure'l de casa seva perquè si, per a fer-lo sofrir sense cap profit, hem d'inculcar al nen que no s'ha de fer mai.
- Fer el nen conscient del problema que representa separar un ésser del seu medi. En el cas que hi hagi abundància de material, treure un o dos exemplars (discretament i no del mateix lloc) no provoca canvis en el medi. L'equilibri no s'altera. Si hi ha escassetat d'exemplars aleshores s'ha de fer de manera que el conjunt i la interdependència establerta no pugui alterar-se:
D'un bassal, xoll o toll: granotes en abundància, 2 ó 3; granotes escasses, 1 ó cap. Falgueres abundants, 2 ó 3, de llocs diferents.

- Fer-li comprendre el perquè de tot això i que tingui un respecte a la vida i al medi ambient «Cadascú ha d'ésser cuidador del seu medi ambient».
- Com més varietat d'experiències els donem, més recursos d'acció crearem en ells.
- Hem d'encoratjar tots els pensaments i iniciatives personals del nen.
- Hem de rebutjar *les seves equivocacions* d'una manera fina i humana per no ferir-los públicament. O bé deixar-los arribar a un resultat fals perquè aprenguin a rectificar amb honradesa.
- El material d'experimentació ha d'ésser abundant i senzill a l'abast de tothom. El millor, són coses familiars al nen i instruments d'ús comú.
- Tant en l'observació com en l'experimentació un auxiliar poderosíssim és *el dibuix*. Ajuda més a una observació detallada i fina, i a fixar l'evolució de l'experiència. Cal fer que el nen dibuixi amb honradesa; sempre el que vegi honradament i no que copii ni imiti mai les coses vistes per un company, que sigui sincer i s'expressi honradament. Tot això ho dic pensant en nois una mica més grans. Els petits també poden expressar-se i els temes de la Naturalesa, poden ésser suggeriments d'expressió i creacions lliures del nen.

No puc allargar-me més, seria interminable. Però vull dir als mestres que, en aquest ensenyament, on el nen és *actor* a vosaltres us toca un paper de conductor, recolzament, guia i exemple de les activitats del nen; que en tot moment el mestre ha d'estar preparat per respondre i capacitar-se perquè la seva actuació sigui digna i deixi en llibertat la del nen; que en la impossibilitat de conèixer el món, el mestre ha de saber dir «no ho sé» sense avergonyir-se: honestament, hem de declarar la nostra ignorància, però hem de voler conèixer i estimar el que «no sabem». Així francament, «no ho sé»; però ho cercarem i investigarem. La ciència sempre busca i investiga. Arriba moltes vegades a resultats falsos però els camins sempre són cosa positiva. Cada errada obre un nou camí i provoca un nou esforç que manté l'entusiasme. Cal començar de nou i refer-se cada dia sense fatiga, amb passió. *El mestre aprèn ensenyant*. En el conjunt mestre-deixeble sembla que un ensenya i l'altre aprèn. Però no és així. El mestre aprèn ensenyant. I molt. Posar en ordre els coneixements per a transmetre'ls afirma les idees. És un procés d'ordenació mental. I en les C. Naturals sempre es pot esperar la sorpresa i l'impensat. En l'ensenyament sempre cal actuar com si en allò ens hi anés la vida. Al llarg de la meua vida professional m'he trobat diverses vegades en situacions de perplexitat i amb coses inesperades...

I el que no senti el mestratge amb passió, el que no disfruti en el seu exercici, el que pateix i no ho fa de bona gana, trobarà la felicitat no fent de mestre.

A.F.S.

in-9

Joguines de fusta

BOSCH

Puzzles - Puzzles d'encaix - Encaixos progressius - Iniciació a la quantitat - Sequències temporals - Taules d'atenció - Orientació espacial - Associacions - Percepció de colors - Dominos - Assimilació de tamanys - Percepció de pesos - Percepció de sons - Escales cromàtiques - Vocabularis i rellotges

MIQUEL BATLLE, 48 T. 660 09 62 VALLIRANA (BARCELONA)

10-fàn

Reflexions sobre la sexualitat infantil...

ELS NENS PETITS TAMBÉ TENEN SEXE

FRANCESCA MAJÓ

de la Guarderia «El Tren» de Madrid.

La sexualitat se'ns presenta avui com un problema crític de l'home modern; i se'ns presenta en un marc d'incomprensió i misteri com ho pot ésser el naixement o la mort. Parlar de sexualitat es reviu el conflicte d'unes generacions a les que la societat ha preparat per treballar, per pensar, per disfrutar, però els sistemes educatius han oblidat que aquestes persones tenien cos, tenien sexe.

Els adults d'avui, pares o educadors, gent d'aquesta generació, viuen la contradicció de transmetre als petits allò que no han rebut, de fer viure allò que molts no han viscut, però se senten responsables d'educar els nens en la sexualitat.

Sabem que les experiències d'infant, fetes en els primers anys de vida, tenen un caràcter més decisiu per les actituds envers el propi cos, per la manera d'assumir la funció sexual, per les relacions amb l'altre sexe, per les experiències en la vida adulta.

Estem segurs que tant l'escola bressol, com la família, són els llocs més adients perquè els més petits manifestin les seves vivències afectives i visquin també les seves primeres experiències sexuals.

12-a

És tan fàcil que els nens siguin feliços mirant-se amb les seves primeres rialles, sentint el seu cos, tocant-se naturalment uns als altres, vestint-se, banyant-se i despullant-se junts...! Ben poc hauríem de fer des del punt de vista de l'educació sexual pròpiament dita, si els grans entenguéssim aquests petits fets de la vida de cada dia com ben naturals, si deixéssim fer als nens amb plena llibertat i els sabéssim ajudar a sentir-ne tot el plaer.

A la Guarderia «El Tren» de Madrid ens hem proposat com a objectiu bàsic que els nens visquin des del primer moment la naturalitat, descobrint el seu cos i sentint-lo tot com a bo, ajudant-los a ésser feliços a través d'ell.

Uns quants fets expliquen les actituds que en els primers anys de vida ens anem plantejant:

- *Amalia és l'educadora dels nens més petits; és manyaga i li agrada demostrar-los-ho; agafa els infants, els estreny suaument en els seus pits, els fa carícies i petons; se'ls posa a la falda, els canta cançons i disfruta mirant-los. L'hora del canvi és un moment molt íntim; l'aprofita per parlar amb cada nano —3, 6 o 8 mesos—, per anar anomenant, tot rentant-los, les diferents parts del seu cos, per fer-los carícies.*

Sens dubte aquests nens poden sentir que l'Amalia els estima; que valora el seu cos tot sencer, que totes les parts són importants, no deixa d'anomenar-ne cap; des de petits, quan encara no entenen el sentit de les paraules, senten ja que tenen penis o vulva, que són noi o noia; i així cada dia, durant l'any.

L'Amalia ha de fer tot els possibles per sentir això de veritat.

- *21 de juliol. Fa molta calor, els petites estan en el jardí despullats, entre sol i ombra, i s'entretenen contents. En Victor —8 mesos— és feliç assegut a terra, prement-se i estirant-se el penis. Fa rialles tot movent-se. Les senyores que solen mirar aquesta hora per darrera la reixa del jardí criden a l'educadora: «es farà molt de mal, que no es toqui, això no es pot fer».*

Però en Victor i els altres nens saben que es poden tocar, que poden jugar amb el seu cos i disfrutar-hi; volem que se'n sentin ben segurs encara que aquestes senyores i moltes d'altres no sapiguen que l'exploració del món, la descoberta del cos, el nen la fa sempre amb les mans i que no s'hi val a posar obstacles a aquesta conquesta, perquè es corre el risc de fer sentir que hi ha parts del cos que no són bones.

- *El nen de la classe de les Papallones —ara tenen de 15 a 18 mesos— es troben cada matí i migdia fent pipí i caca. Es miren uns als altres i juguen «mi no, yo sí, yo teno». Contents de les seves descobertes veuen amb naturalitat que el nen tenen un penis i les nenes no en tenen; que el cos dels nens no es igual que el de les nenes.*

Es miren, es toquen veuen les seves diferències. A l'estiu seran més feliços banyant-se despullats a les piscines del jardí. Per als nens que no tenen germans és aquesta la descoberta del sexe, d'un altre sexe diferent al «seu»... i amb aquestes descobertes, creixen, es miren, i es toquen.

- *José Angel —2 anys— s'ho fica tot a la boca i mossega. Es menja els punys i les robes que porta. També es fica a la boca la bossa, les joguines i el llençol; ara comença a controlar el pipi i la caca. Al deixar-lo cada matí la mare diu «aquí os deixo a este guarro, a ver si por lo menos no se caga»; avui afegeix: «en casa está una hora en el orinal y al levantarse se caga al lado». I ara, des de fa uns dies en José Angel està més serè a la Guarderia; s'ha fet amic d'una «pepona» de la classe, la porta a coll a l'hora de dormir i de fer caca; ja li fa petons. A casa seva en José Angel va una mica de rebot, rep poca cura i afalacs... és clar, que el nen no vol donar la «seva caca i el seu pipi» quan la mare li ho demana; segurament ell no ha rebut tot allò que de petit necessitava.*

L'educació en el control d'esfínters suposa un gran pas en la formació de la consciència que reflexa també un procés inconscient de la sexualitat. Poques mares saben que de com es facin les adquisicions en el control en depèn també la realització i felicitat sexual adulta.

- *En Jordi —27 mesos— és molt expressiu; sempre que està content fa petons als seus amics. Quan avui li ha sortit la bola de paper, per celebrar-ho s'ha aixecat de pressa i ha fet un gran petó a l'Anna.*

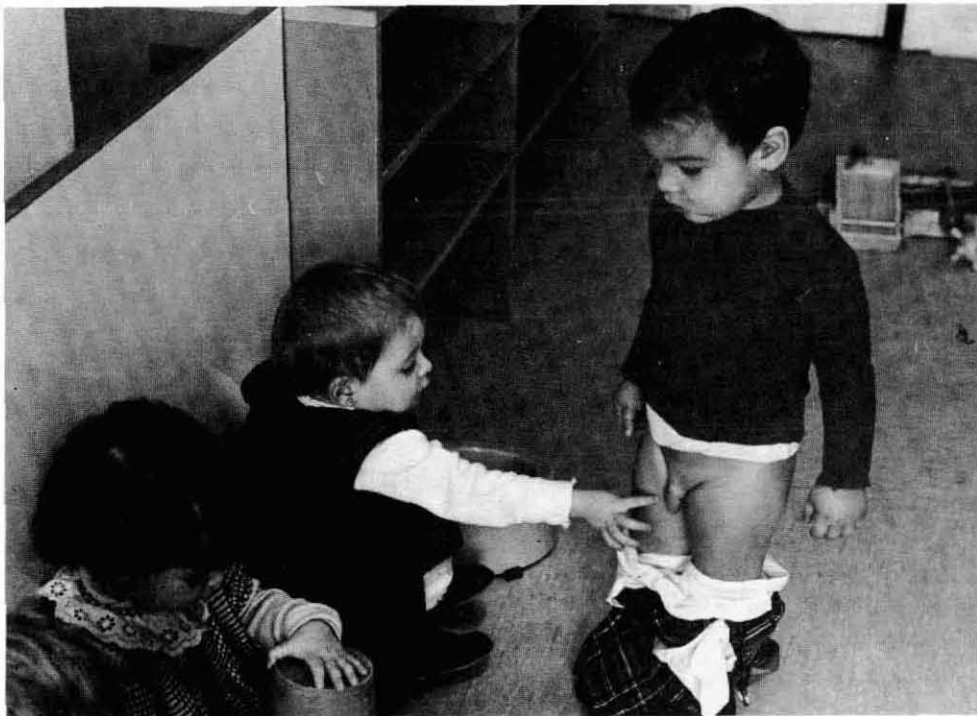
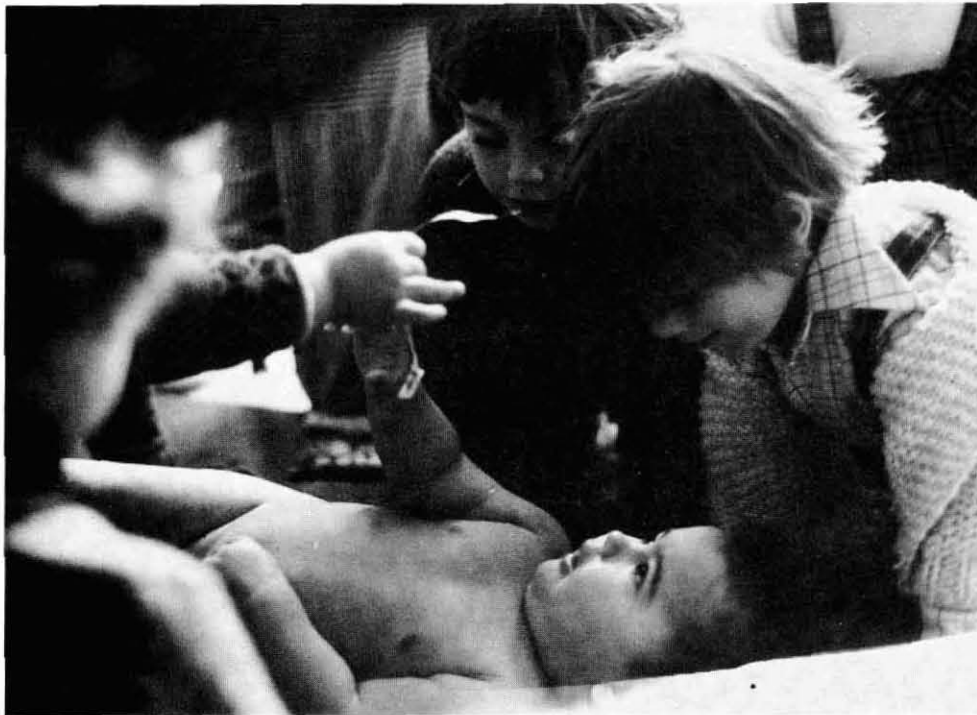
Amb aquest petó volia dir-li que l'estimava. El petó és la manera més natural i profunda de comunicació; ens agrada que des de petits puguin expressar així l'alegria, l'afecte. Deu preparar a trencar moltes barreres de quan s'és més gran.

- *La Marina està a punt de fer 3 anys. S'acosta molt a la mestra a l'hora de dormir i li fa carícies als pits. L'hi posa el cap i li fa petons.*

Ens sembla molt important que els nens expressin tot el que senten, es comuniquin amb el seu cos. Pensem que la Guarderia ha d'oferir aquest clima de relax i plaer alhora.

Fets com aquests que no tenen cap importància, curiosos i senzills, se'ns presenten cada dia enmig de mil anècdotes. La reflexió continuada sobre aquests fets, és una gran lliçó. Ens interessa molt anar pensant i retrobant com encaminar bé aquestes situacions espontànies dels infants, com aprofitar la gran experiència de nens i nenes que conviuen junts des de petits, com ajudar especialment els qui s'inhibeixen o tenen més dificultats.

Sense donar-hi el valor d'unes conclusions, la reflexió sobre aquestes realitats viscudes dia a dia, ens comença a fer veure mes unes quantes coses clares que poden guiar el nostre treball educatiu; en resumim algunes:

- els nens i les nenes petites tenen «sexe»; l'educació sexual comença des del començament de la vida.
- ha de començar a la família, però l'escola bressol, dintre del seu plantejament educatiu global, ha de potenciar-la.
- encara que el nen no entén el sentit de les paraules convé parlar-li de tot el seu cos; un cos que té penis o vulva; res no pot ésser estrany o ignorat al nen per petit que sigui; sinó es corre el perill de fer creure que les parts que no s'anomenen, o no existeixen o no tenen importància.
- la conquesta del món exterior, del propi cos, el nen la fa amb els ulls i les mans; per això és important que vegi i toqui tot el seu cos, per fer-lo seu.
- que el nen jugui tranquil·lament i lliurement amb el seu cos; els moments de canvi, de dormir i sobretot a l'estiu en el jardí són oportunitats molt bones.
- els nens i les nenes tenen el cos diferent, com diferents són els cossos del pare i de la mare.
- els òrgans sexuals tenen un nom, el seu nom, com el tenen els ulls o l'esquena; és important donar sempre el seu nom als òrgans sexuals sense fer servir diminutius o altres substitutius que donen un sentit irònic, ridícul o de menyspreu. El nen ha de tenir un nom per cada cosa, el «seu nom».
- totes les preguntes dels nens que responen a curiositats o fantasies seves, mereixen sempre una resposta de veritat i adequada a la seva capacitat de comprensió; no s'ha d'enganyar mai.
- les ereccions en els nens petits no tenen res a veure amb les ereccions dels adults; és important ajudar a descobrir i acceptar la independència del seu membre.
- en el control d'esfínters el nen fa l'experiència d'oferir una cosa que és seva, sobre la que hi té un domini, i pot fer-ne el que en vulgui; controlar esfínters vol dir arribar a tenir un control mental per fer-ne un bon ús.
- començar abans d'hora el control, pot portar una sèrie de problemes; cal fer-ho amb tranquil·litat i en el seu moment.
- els nens han de saber sempre la veritat respecte a l'origen de la vida: que el nou infant es forma i creix a la panxa de la mare.

I tot això només pot tenir sentit si el nen creix en un ambient on se l'estima i se sent estimat de veritat.

L'adaptació a l'escola bressol és el procés de vinculació que fa el nen amb les noves persones i el nou espai físic que l'acullen. Durant aquest procés s'han d'anar creant uns lligams afectius positius entre el nen i el seu nou ambient. El nostre objectiu com educadors d'escola bressol és el d'anar obrint un camp de possibilitats i mitjans que l'ajudin a mostrar-se tal com és ell i l'afavoreixin en el seu procés evolutiu.

L'ADAPTACIÓ DEL NEN A L'ESCOLA BRESSOL

EQUIP DE L'E.B. «LLAR D'INFANTS»

Quan el nen arriba a l'escola bressol, tant si és per primera vegada com si ja ha assistit a algun altre centre, es troba insegur en un lloc nou, ple de persones i de coses que li són desconegudes a les que poc a poc s'haurà d'anar adaptant, compartint i comparant amb les que ja té conegudes (la família, la casa). Aquest estat insegur li provoca diferents canvis en el comportament, segons l'edat i la seva personalitat, que cal tenir molt en compte i que cal observar dia a dia, com poden ser: vòmits, diarrees, anorèxia (pèrdua de la gana), plors constants o «rabiets», manca de son, inhibició general o excessiva necessitat de dormir, constipats, febre sense motiu aparent de malaltia, plors quan marxen els pares, dependència de l'adult, no acceptar la relació ni amb l'adult ni amb els companys, rebutjar el grup i no participar en les activitats (aïllar-se en un racó), portar objectes personals i no voler deixar-los anar (nines, «pipa», conte...), regressió en aspectes adquirits (parla, control d'esfínters, caminar, etc.), pèrdua de pes, agressivitat, pot arribar a fer moviments estereotipats com balancejos o d'altres. Cal, però, advertir que no totes aquestes manifestacions són sempre senyal d'inadaptació, apareixen també en circumstàncies normals, en moments particulars de cada nen. Després d'una llarga malaltia o després de vacances cal estar atent, perquè per al nen aquests fets poden suposar altra vegada una necessitat d'adaptació.

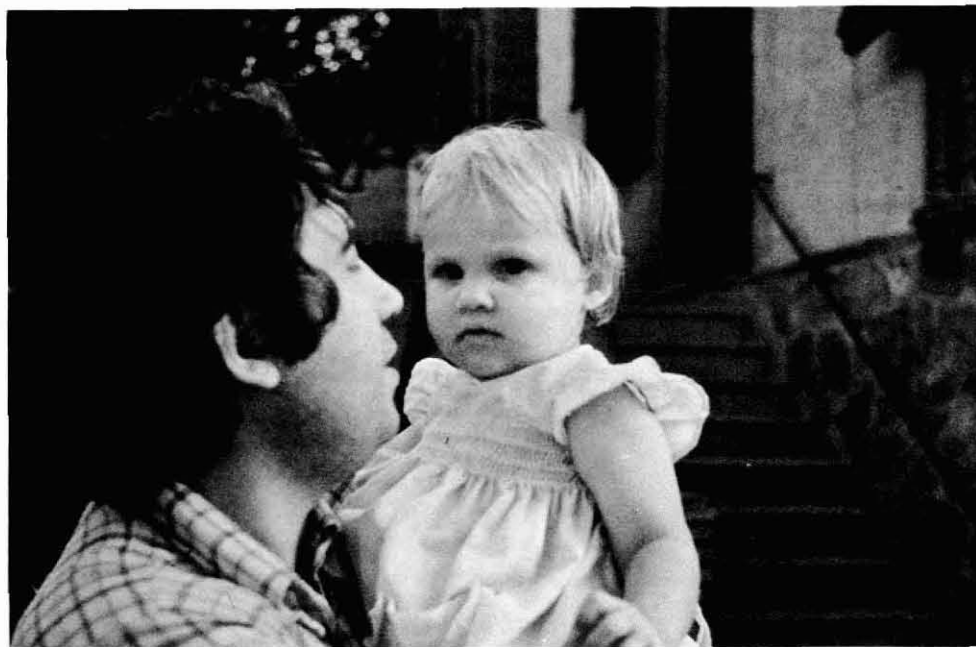

Trobar-se amb el pare al final de la jornada...

Observem el nen i la mare en el moment de l'alimentació.

16-a

El pare que li dóna seguretat.

Qui influeix en el procés d'adaptació?

- a) els educadors
- b) l'espai i els objectes
- c) els pares
- d) els nens

a) Els educadors

Quin és el paper de l'educador en el període de l'adaptació?

Primer: Ha d'establir una relació afectiva amb el nen:

És important i imprescindible de tenir una disposició i flexibilitat per tal de conèixer el nen, acceptar-lo tal com és i respectar-lo. Una de les maneres d'establir aquesta relació és a partir del contacte físic: és un mitjà molt important de transmetre els sentiments i l'afectivitat, imprescindible per a una bona convivència futura.

Durant aquest període d'adaptació l'educador ha d'estar molt receptiu a totes les demandes que el nen farà per donar-li sempre resposta.

Perquè aquests lligams s'estableixin el més ràpid possible l'educador tindrà en compte els següents aspectes:

- possibilitat de *reducció de l'horari del nen* durant els primers dies de la seva estada a l'escola bressol.
- *entrada gradual* dels nens dins de cada grup (que no comencin tots els nens nous el mateix dia).
- no canviar el *ritme de vida* de cada nen, respectar-lo i ser flexible al màxim (específicament els lactants).
- observació atenta i control rigorós dels *canvis fisiològics* que s'esdevenen en el nen, donat que alguns d'aquests canvis poden ser símptomes d'inadaptació.
- observar totes *les respostes i actituds dels nens* enfront de les diferents situacions, per tal de conèixer-los i poder prendre contacte amb ells el més ràpid possible.
- contacte continuat de *l'educador amb el seu grup de nens*, vetllant de ser sempre el propi educador qui rebí el nen a l'hora d'arribar a l'escola bressol.

Segon: És important el treball de comunicació i estreta relació entre els membres de l'equip.

- cal vetllar l'adaptació dels nous educadors a l'escola bressol i a l'equip.
- s'ha d'ajudar l'entrada de l'educador a un grup de nens nous i a una nova edat per a ell.
- quant a l'adaptació dels nens, cal una revisió periòdica de com es porta a terme en els diferents grups. Posar en comú els avantatges, les dificultats, i les modificacions que anem establint.
- l'adequació i utilització dels espais de la casa a les necessitats del nen.

- analitzar les causes de dificultats d'adaptació. Tot això ajuda els educadors i reverteix positivament en els nens.

b) L'espai i els objectes

Cal una preparació adequada de l'espai i dels objectes que acolliran el nen.

L'espai. Des del primer dia que el nen entra a l'escola bressol és important que tots els espais on s'ha de moure, tant la seva sala com la resta de la casa, estiguin degudament preparats (nets, endreçats, organitzats, etc.) perquè el coneixement de tots els racons de la casa li facilitin la seva adaptació.

Durant aquest temps cal ser molt flexible amb les necessitats del nen, i intentar de viure en un ambient calmat i tranquil (to de veu suau, pocs sorolls, etc.).

Els objectes són un element important per donar caliu a l'espai i diferenciar un racó d'un altre. Marquen un ambient determinat tot estructurant-lo i faciliten al nen que s'orienti en cada un dels racons. És important saber quins objectes proporcionem al nen, ja que són un mitjà important perquè el nen s'hi trobi bé i per la seva relació amb els altres nens, per tant: no hem d'oblidar l'espai exterior (jardí, terrassa, etc.) i els objectes que l'omplen. Sempre hem de tenir present la cura d'aquests elements però d'una manera especial en aquest primer temps del nen a l'escola bressol.

c) Els pares

Convé crear un lligam entre els pares i l'escola bressol.

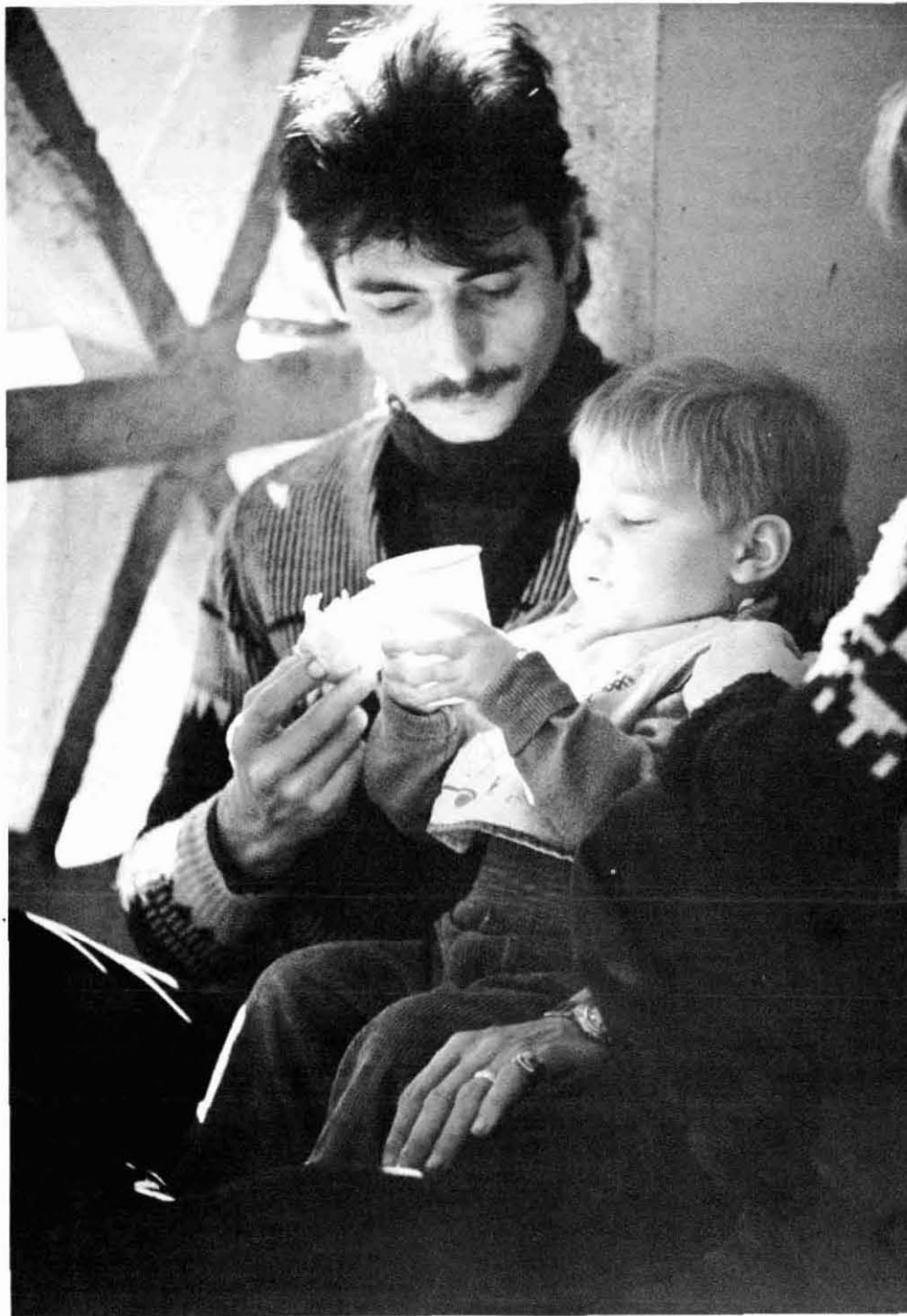
Moltes vegades és l'educador qui farà viure als pares la importància del procés d'adaptació de l'infant i la forma de vetllar-lo i fer-lo el millor possible. L'actitud de l'educador ha de ser molt flexible per tal d'establir una relació de confiança amb els pares que permeti plantejar qualsevol problema en qualsevol moment, sense angoixes. Un cop aconseguit aquest clima, cal arribar a ser conscients que la feina a fer és un treball en comú, que ha de ser harmònic i que aquesta harmonia repercuteix favorablement en el nen.

A la pràctica ens servim dels següents mitjans:

- abans de l'entrada del nen, donem a conèixer als pares, individualment, l'espai on es desenvoluparà la vida del nen a l'escola bressol, perquè es familiaritzin amb ell.
- els educadors que estaran amb llur fill.
- els costums i ritme de vida dins l'escola bressol.
- a més, es realitza un primer contacte amb tots els pares dels nens nous on se'ls exposa, per primera vegada, la importància del procés d'adaptació.

L'acolliment que pot donar l'educador a un grup reduït de nens.

És a través dels pares que l'infant viu l'acceptació del nou ambient.

- tenim contacte amb els pares de cada nen, amb una entrevista feta prioritàriament a casa seva, per informar-nos del nen, dels seus costums, la seva història i conèixer el món en el qual viu.
- un cop s'ha fet ja l'entrada del nen a l'escola bressol, donem molta importància al contacte diari: els pares ens comuniquen cada matí com ha estat el nen a casa i nosaltres els informem, al final de la jornada, de com ha estat el nen a l'escola bressol.

d) Els nens

Convé diferenciar el procés d'adaptació d'un «lactant» del d'un nen més gran.

L'entrada del «lactant» a l'escola bressol, cal plantejar-la molt profundament. Per al nen suposa acceptar dintre seu unes grans transformacions en el ritme de vida, en els seus hàbits i experiències. Això demana un temps, i és impossible d'anar-li amb presses.

El lactant depèn absolutament de l'adult. Per començar ha d'aclimatar-se a un nou adult i això és per a ell un gran canvi. Canvi que serà acceptat positivament en la proporció de la confiança i seguretat dels pares envers l'educador, ja que és a través d'ells que el nen viu l'acceptació del nou adult.

- cal establir amb ells una relació àmplia i positiva acollint en tot moment les informacions que ens donen del seu infant i cal que vegin com nosaltres les portem a terme.
- demanem als pares que, durant una setmana, assisteixin a l'escola bressol amb el nen unes hores, si es possible, per anar fent gradualment aquest pas. Els primers dos o tres dies, nosaltres observem la seva actuació quan el «canvien», quan el posen a dormir, o li donen el menjar, com juguen amb el nen i després comencem a intervenir nosaltres. Això ens permet no canviar el ritme físic i afectiu que el nen té assolit. Cal preparar bé aquesta estada abans de començar el curs perquè els pares puguin disposar del temps necessari.
- respecte al menjar observem la seva actitud, la postura, els utensilis, el ritme d'absorció, la confecció del menjar, etc.
- en el dormir, observem la postura, els objectes predilectes, hàbits... Si el nen és molt petit aconsellem que portin de casa el mateix cabasset o niu que utilitzen, així no els representa cap trencament, i si ja dorm en el llit de baranes porten la roba (llençol, manta, protectors, coixí...) que tenen en el llit de casa respectant d'aquesta manera els seus hàbits, el tacte, olor, color coneguts fins ara.
- i en el «canvi» observem el tipus de manipulació, la relació a què el nen està habituat.

Els primers dies intentem que l'entrada dels nens sigui gradual; l'ideal és acollir dos nens cada vegada. La programació d'aquesta gradualitat la fem

abans d'acabar el curs anterior, així els pares tenen temps per combinar aquests dies entre ells, de la millor manera possible.

Els pares, en poder participar de l'ambient on el nen es mourà, se senten més segurs, el coneixen, saben como reacciona el nen a l'atmosfera que se li crea al voltant: olor, sons, colors, com és tractat...

Nosaltres tenim cura de no trencar el seu ritme, i de donar-li seguretat mantenint un ordre en la distribució del temps i de l'espai. El nen ha de tenir uns punts de referència constants: dues persones adultes com a màxim i els companys de grup fixos. El bressol és sempre el mateix i situat al mateix lloc. Intentem que els sorolls siguin pocs i suaus, i la llum i la temperatura adequades.

L'entrada del nen més gran:

Parlem del període d'adaptació, pensant especialment en el començament de curs on poden succeir dues coses:

1. Que el nen hagi estat el curs anterior a l'escola bressol.
2. Que sigui nou en el grup.

En el primer cas valorem molt positivament l'experiència que tenim que almenys un dels educadors que ha estat el curs anterior amb els nens, «passi» (continui), amb el grup, és a dir, l'educador coneix els nens i ells el coneixen a ell. D'aquesta manera els nens, encara que hagi passat un temps i hagin canviat d'espai, tenen com a punt de referència l'educador i els seus companys, i molt aviat estan segurs i tranquils.

En el cas d'un nen nou, tenim entrevistes amb els pares amb la finalitat de conèixer tot allò que fa referència a l'infant, la seva història i el seu ambient. Canviem impressions del comportament del nen a casa i passats els primers dies parlem també del comportament a l'escola.

Els primers dies, creiem que hem de ser el màxim flexibles i tolerants, sobretot quan ens trobem que alguns nens tenen preferència per un educador que «no és el seu», o un espai fora del que li pertoca com a grup, la nostra flexibilitat li dóna seguretat. De tota manera, intentem que cada vegada més el grup se centri en l'espai i amb els educadors que li corresponen, perquè creiem que aquesta regularitat l'ha d'ajudar.

Els nens grans manifesten la seva no adaptació de maneres concretes que coincideixen amb les manifestacions esmentades en el cas dels nens petits.

Aquest procés d'«adaptació» a un nou ambient, material i humà, és prou important per a la vida de l'infant com perquè nosaltres, els adults que en som els principals responsables, vetllem especialment tot allò que incideix en aquest període en el qual l'infant aprèn, mica a mica, de fer-se gran, tot «relativitzant» la primera font de seguretat i enfortint la seva capacitat d'autonomia i de relació amb els seus «iguals», en un ambient que no té, o no hauria de tenir, res d'escola i molt del caliu d'una llar.

ci-19

E.B.LL.I.

L'harmonia entre pares i educadors repercuteix favorablement en el nen.

els llibres infantils més divertits

*bàsics per a la biblioteca
de la vostra escola*

20-a

col.leccions de TIMUN MAS per a infants:

EN TEO DESCOBREIX EL MÓN 13 títols

EL MECS JUGUEN A... 8 títols

EN NICO I L'ANNA ELS AMICS D'EN TEO. 7 títols

*HISTÒRIES FANTÀSTIQUES
DE L'IVÓ I LA TINA* 3 títols

L'IBAI 2 títols

EN CÈSAR I L'ERNESTINA 4 títols

EDITORIAL TIMUN MAS

Via Laietana, 17. Barcelona-3

bones pensades

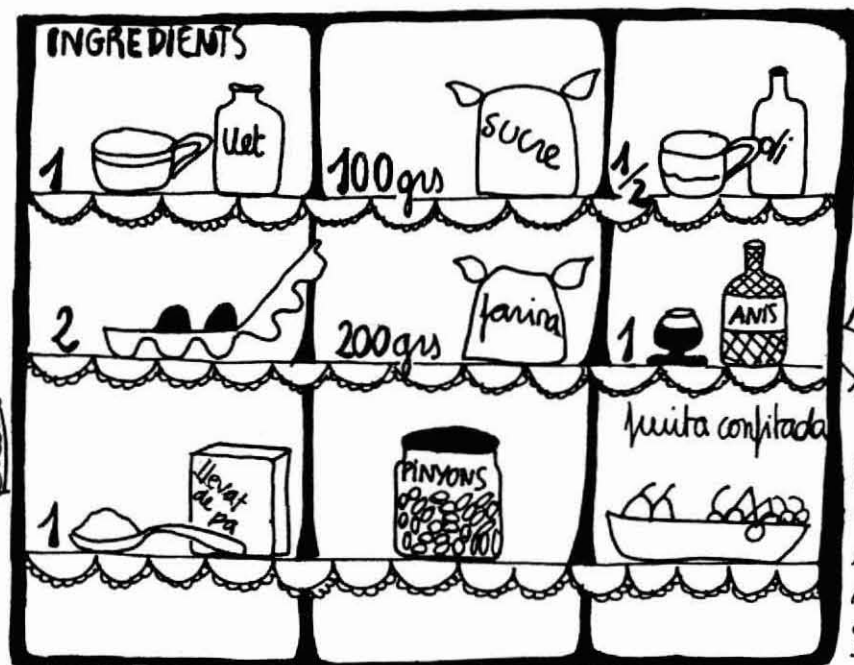
1 Es fa una pasta amb tots els ingredients menys l'anís i els pinyons.

(Remeneu primer amb una cullera i després amasseu-ho amb les mans)

L'últim que cal posar és el llevat, que es desfa amb una mica d'aigua tibia.

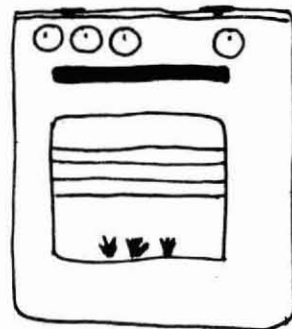

2 Aquesta pasta es posa en un molle amb el sucre per sobre. (abans l'heu d'untar de mantega.)

4 Ara ja és cuita. Ja podem posar a repedar al balcó, o a la finestra i esperem l'hora de menjar la nostra coca de St. Joan. oi que serà bona?

3

Quan estigui mig cuita, al forn, s'hi tira per sobre els pinyons i la fruita confitada, i es rega amb l'anís.

E. Ros

22-fàn

«L'EDUCACIÓ COM UN AJUT A LA VIDA»: MARIA MONTESSORI

JORDI CASANOVA I MATURANA

Fa pocs dies llegia un escrit d'un famós naturista que il·lustrava amb hermoses paraules el significat de la Vida. Com s'esdevé el desenvolupament de cada un dels éssers del planeta; com l'home n'es només una baula més, tot i que molt singular, d'aquesta cadena interdependent que formen tots els éssers vius i, alhora, donava èmfasi a la importància del medi ambient per a l'evolució de cada espècie. Aquest article m'ha fet reflexionar de nou al voltant de l'ambient que avui ens rodeja i, tot i que és prou conegut, val la pena d'aturar-nos i d'observar-lo: és un ambient que tendeix a ser cada cop més poc harmoniós, un ambient immers en conflictes socials, polítics i econòmics, un ambient on la inactivitat i l'agressivitat social comencen d'arribar a límits molt alarmants ..., un ambient que... se'n escapa de les mans...

¿De quina manera aquest ambient condiciona la conducta dels adults o pot condicionar el desenvolupament dels nostres nens?... Aquesta és una pregunta que formulo i que de moment deixo sense resposta per a passar

a compartir amb vosaltres l'obra d'una dona que, dedicant-hi la vida per complet, va percebre en el Nen l'esperança per el desenvolupament de la Humanitat.

Al voltant de la seva vida

Maria Montessori Stoppani va néixer a Chiaravalle (un poble de la província d'Ancona, a Itàlia) al 31 d'agost de 1870 i la seva infantesa va estar determinada pel caràcter militar de son pare —Alexandre— i per l'interès filosòfic de sa mare —Renilde—. Des de molt petita va estar interessada per l'investigació, fins al punt que quan va complir els dotze anys els seus pares van decidir de traslladar-se a una ciutat d'àmbit cultural més gran on Maria podés satisfer aquest interès. Va realitzar estudis d'enginyeria i de biologia abans de decidir-se a estudiar medicina; es va doctorar l'any 1896 i va ser la primera dona a Itàlia que obtenia tal graduació. Com anècdota per a situar-nos una mica en l'època en què va realitzar aquests estudis us diré que havia de practicar disectomia a les nits degut als problemes que suscitava la presència d'una dona en un curs on la resta dels estudiants eren homes.

A partir de la seva càtedra va començar a treballar amb nens deficients. Era una escola mancada d'activitats per als nens però, en canvi, els nens jugaven amb les restes del seu menjar fent molles de pa, o amb els troços de paper i en feien objectes informes i es comunicaven..., trencant d'aquesta manera el cercle de limitacions en què els mantenien els qui tenien cura d'ells. Aquesta experiència va sembrar en ella un pregon interès i va decidir de traslladar-se a França per a especialitzar els seus estudis vers aquest camp de la medicina. Un cop a França va estudiar el treball de Jean Ittard amb el «nen salvatge d'Aveyron» i va descobrir un museu del material pedagògic d'un deixeble d'Ittard, Eduard Seguin. Va optar per reproduir part d'aquest material (per exemple la torre rosa) i va experimentar amb ell a l'escola de nens deficients.

Al cap d'un cert temps la resposta d'aquests nens va ser tan positiva i transcendental que estudià amb més èmfasi el treball dels francesos amb l'afany de poder-lo aplicar.

Entre els anys 1899 i 1904 va treballar en una escola Ortofrènica i desenvolupà una càtedra d'Antropologia Pedagògica per encàrrec d'una universitat italiana¹. Per aleshores ja estava realment determinat l'objectiu de la seva vida: l'estudi de l'ésser humà i de les condicions que afavorissin i facilitessin el seu desenvolupament.

Arribem així a 1907 i ens situem a la barriada de Sant Llorenç, a Roma. Una barriada mig derruïda on s'estan construint unes vivendes multifamiliars; una barriada de gent analfabeta, brusca, tosca; una barriada on el nen viu al carrer i per al carrer, aliè a qualsevol forma d'escolaritat... Però per encàrrec del Govern s'hi construirà un local per a mantenir-los i

24-a

FONTSERRE - COMA, S.A.

*joquines
educatives*

Balmes, 18 - Tel. 859 00 90 - TORELLÓ

«tenir-los recollits». Maria Montessori rep l'oferta d'encarregar-se d'aquest local.

Goso suposar que va sentir la possibilitat de seguir desenvolupant el seu treball, per la qual cosa acceptà l'oferiment. Fôu així com el 6 de gener de 1907 s'inaugurà la primera *Casa dei Bambini* (Casa dels Nens).

Al local hi havien uns 60 nens entre 3 i 7 anys; ella comptava amb l'ajut d'una assistenta. Un dels seus objectius era *observar* el comportament d'aquests nens, tan condicionats per la seva realitat social, en un ambient limitat però ric d'activitats. —He subratllat el terme «observar» perquè és de vital importància per a entendre el treball de la doctora Montessori... «Fabre no dugué els insectes al seu estudi i allí hi experimentà, sinó que els deixà lliures en el medi ambient que més els convenia i sense que la seva presència interferís de cap manera en les funcions naturals i manera de viure dels insectes, els observà pacientment fins que li revelaren els seus meravellosos secrets»²—.

De la mateixa manera, la relació de la Dra. Montessori amb els nens del barri de Sant Llorenç es caracteritzà per aquesta sensibilitat tan especial que li feia no interferir els moviments espontanis que apareixien constantment en la conducta d'aquests éssers un cop havien trobat una activitat que els reportava una satisfacció personal, una activitat que despertava en ells un profund interès.

Poc a poc anaven establint-se noves pautes en aquest local... de la gran diversitat de materials que hi havia als prestatges alguns eren totalment descartats pels nens, especialment les joguines tradicionals; altres, al contrari, constantment eren utilitzades, com per exemple aquells materials que de forma més directa tenien a veure amb les activitats dels adults (escombrar, fregar plats, rentar roba...). De la indisciplina i la passivitat inicials, poc a poc anaven sorgint sentiments de cohesió social, sentiments de grup que els duïen cap a una autodisciplina i una activitat cada cop més compromesa, i poc a poc la responsabilitat de les seves accions anava fomentant en aquests nens «extrasocials» un amor pel seu ambient, un amor envers ells mateixos, vers el proïsme. I aquests nens començaren a projectar una altra imatge, a comportar-se d'una manera distinta...

A partir d'aquests esdeveniments, que van tenir un gran ressò internacional, es van obrir altres «Cases dels Nens» i aleshores es va veure en la necessitat de difondre les seves experiències, motiu pel qual, va iniciar els cursos per a la formació de «Guies». L'any 1916 es va impartir a Barcelona un dels seus cursos i també s'hi arrelaren els seus principis; fins que per motius d'índole política (la guerra civil espanyola), va haver de marxar del país, primer a Holanda i després a l'Índia on fôu arrestada i posada en llibertat condicionada a una secta teosòfica fins el final de la Segona Guerra Mundial. A l'Índia va tenir ocasió de treballar amb R. Tagore i de continuar la difusió de les seves idees.

L'any 1946 es traslladà definitivament a Holanda on escriví les seves darreres obres i on morí el 6 de maig de 1952.

Principis fonamentals

L'esperit investigador de la Dra. Montessori la dugué a bastir les seves teories a partir de les manifestacions del propi nen i a concebre l'educació diversament de com aleshores se suposava: com un ajut a la vida que cal que s'iniciï des del naixement.

Una de les facetes cap on dirigia l'educació i que encara avui dia està molt extesa és la de preparar el nen per a la vida social que algun dia viurà; per això de vegades procurem fer-lo el nostre imitador, posar la seva voluntat a la nostra disposició i sotmetre la seva iniciativa vers allò que creiem que necessitarà per a viure en el nostre ambient civilitzat.

El fet que accelerem el seu ritme, que l'obliguem inconscientment a adaptar-se a la nostra vida social concreta, que l'ignorem com una «entitat total», l'allunya d'allò que hauria de ser el seu desenvolupament natural perquè la naturalesa del nen és diferent —i encara més en aquesta edat— de la naturalesa de l'adult. El nen es troba en un estadi de creació, de transformació contínua i intensa, tant corporal com psíquica, mentre que l'adult ha assolit la norma de l'espècie.

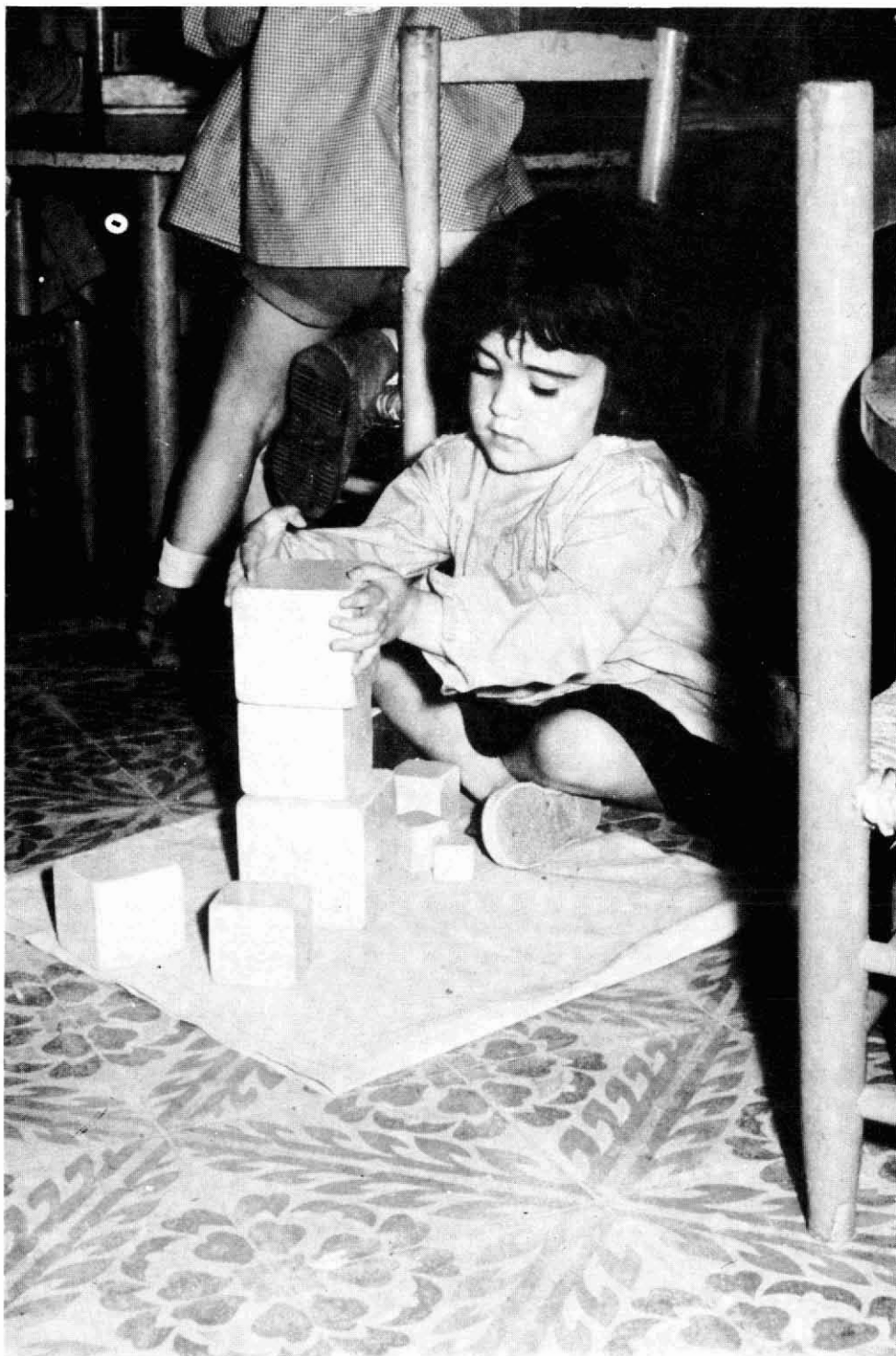
Els esdeveniments que es donaven en el barri de Sant Llorenç i que ella més endavant els inclogué de manera relativa en el terme «normalització» eren la resposta lògica d'un ésser en unes condicions noves, en un ambient que aconseguia de connectar les necessitats internes i pròpies de cada nen amb les activitats concretes que podien satisfer-les.

Van ser dos els fonaments bàsics que d'una manera pràctica bastiren la seva revolució educativa: d'una banda —tal com he intentat de transmetre— la importància d'un *ambient preparat*, i per una altra *el paper o l'actitud de l'adult* dintre d'aquest ambient. Ambdós principis han d'anar íntimament lligats i han de procurar en conjunt la independència gradual del nen respecte l'adult (o mestre), han de provocar l'aparició i el desenvolupament de les potencialitats que cada ésser duu immerses amb si mateix i han de sembrar l'esperit i la consciència social d'una manera real, vivencial, i no pas teòrica; per aquest motiu en un mateix ambient conviuen nens i nenes d'edats distintes agrupats per etapes de desenvolupament (3 a 6 anys).

Una visió esquemàtica d'un Saló Montessori

Entrar en allò que seria un dia de classe normal és molt difícil; per tant em limitaré a esmentar algunes de les activitats que estan presents en el saló Montessori...: exercicis per a l'educació dels sentits; activitats per al desenvolupament del llenguatge com un instrument de comunicació tant oral com escrita (converses-escritura-lectura-gramàtica-percepció d'estils); activitats per a l'apropament de l'àlgebra matemàtica i a la geometria; exercicis de la vida pràctica com eina bàsica per arribar a l'estat de «normalització»; música, història, física, expressió artística, geografia..., com

parts d'un tot que indiquen la relació de l'home amb si mateix i amb l'univers...; exercicis per al desenvolupament de l'equilibri i el ritme, experiències que culminen en el Joc del Silenci com una expressió del grau de consciència, voluntat i autocontrol que un individu pot arribar a desenvolupar.

Tot aquest ventall d'activitats ofert en un marc que prescindeix de la necessitat de coacció mitjançant recompenses i càstigs; en un ampli marge de llibertat, de lliure elecció i de repetició; en un ambient que permet el mestre de tractar a cada nen individualment, d'acord amb les seves necessitats; on el nen treballa al seu propi ritme construint amb exactitud i precisió les estructures de la seva personalitat que, sens dubte, es formen en aquesta tendra edat.

A tall de conclusió

Per acabar només indicar que per a Maria Montessori la creació d'una metodologia que pogués satisfer les necessitats naturals de l'ésser humà era realment una empresa important i imprescindible, però encara era més important i imprescindible de deixar a segon terme el protagonisme que, davant el mateix Nen, tenia i té l'Educació. És el desenvolupament de la totalitat de la personalitat humana a través del nen allò que ens deu haver d'ocupar, no solament les seves facultats intel·lectuals sinó també els seus poders de deliberació, iniciativa i elecció independent, juntament amb els seus complements emocionals³... I és aquest primer estadi de la vida de l'Ésser Humà, l'etapa coneguda com pre-escolar, la que l'Educador (i la societat) hauria de tenir en compte amb un entusiasme i un coneixement més grans, donat que s'hi està portant a terme la construcció més delicada de la Natura: la integritat de l'Home a través de si mateix.

J.C.M.

1 MONTESSORI, MARIA. *Antropologia Pedagógica*. Barcelona. Ed. Araluce, 1913.

2 STANDING, E.M. *La Revolución Montessori en la Educación*. Barcelona, Ed. Siglo XXI (7ª edició) (1ª edició castellana: 1973).

3 STANDING, E.M. *Ibid.*

RECORDS D'UN VIATGE

Parvularis de REGGIO EMILIA (Itàlia)

RAMON CANALS I CASAS

Reggio Emilia. La ciutat «germana» de Girona. 135.000 habitants. Amb la «renda per càpita» més alta d'Itàlia. On fa anys els comunistes dominen el Municipi. La terra de Don Camilo i Pepone.

Reggio Emilia. On es fabriquen uns immillorables formatges de Parma. On el partit comunista té per seu un impressionant palau renacentista construït per un cardenal. Una amable ciutat de dimensions molt humanes. Ens hi hem sentit molt acollits.

Són les 9 del matí. Està nevant. Estem a l'entrada d'un parvulari del centre de la ciutat.

Fa 4 dies que varem sortir de Vic els alumnes de l'Escola de Mestres d'Osona, de l'especialitat de pre-escolar, 3er curs. És un viatge de final de carrera. Ens acompanyen alguns mestres en exercici a la comarca. Hem estat a Venècia —era un dia de carnestoltes, a cada placeta hi havia un espectacle de gran delicadesa i qualitat; tota la ciutat s'havia convertit en un espectacle; no hi havia nens, i no es que tingués dos o més rombes aquest carnaval—. També hem passat per Bolònia.

Entrem a l'escola-parvulari «Diana».

Ens sorprèn la decoració. Tota realitzada pels nens, tot treballat per aquests marrecs de 3 a 5 anys. És una decoració d'un preciosisme, d'un efecte estètic, d'un impacte a la vista que et fa dubtar si no has equivocat el *rendez-vous*. Et sembla més que entres en un museu d'art modern que no en un parvulari.

Aquest impacte també va produir-lo als suecs. Van fer una exposició dels treballs dels infants d'aquesta escola a Estocolm. Hi passaren 25.000 visitants (comptabilitzats). Els suecs veien visions. No es creien el que veien. A nosaltres ens passa el mateix. MALAGUZZI, l'inspirador, el gurú pedagògic del municipi, intenta explicar-nos el perquè:

En el procés educador el desenvolupament perceptiu és capital. Per això convé crear un ambient sensorialment molt estimulant. S'ha d'educar l'ull... i la mà. «No s'ha d'usar ni d'abusar tant de la paraula... avui es parla molt i amb vanalitat. Es perd la força de la paraula. L'ús d'una pedagogia de transmissió del passat. La paraula enfaixa al nen. La pedagogia de la paraula es la pedagogia de la moralitat. La paraula serveix per predicar, per

Ens sorprèn la decoració, tota realitzada pels nens...

dir com s'ha de portar.» «Hi han altres llenguatges que en el nostre món han anat quedant oblidats, empobrits. I són llenguatges més a prop del nen, que ell parla. Els hem de recuperar, revaloritzar. I és una operació difícil».

El parvulari «Diana» ens sorprèn pel nou llenguatge amb què ens parlen les coses més quotidianes i trivials:

EL PAPER no serveix únicament per embolicar, guixar o escriure. Li descobren valors i possibilitats fins a l'infinit. Utilitzen les diferències de duresa, de transparència, de tacte, de color. El dobleguen, pleguen, arruguen, allisen, puleixen, mullen, encolen, pinten, esfuminen, enganxen, retallen... *mà i ull* en activitat, parlen i escolten un llenguatge...

Amb tot això munten una escenografia a l'escola. Pengen del sostre, claven a les parets, enganxen als vidres de les finestres...

PETITS OBJECTES que el nen troba pel carrer o porta de casa. Pedretes rodones, taps corona, plumes, escorces d'arbre, tronquets, cargols, closques, petits volums de plàstics, claus, rosques...

...tot va prenent un nou sentit al costat de les 50 mil altres foteses... S'ajunten les grogues, carbasses, taronges, vermelles i marrons dintre un gran cercle... i surt el sol dintre la classe.

Treballem molt la percepció, sobretot visual. En aquest petit món sembla que la galàxia de Mc. Luhan precedeix i és condició per entrar de bon peu —als 6-7 anys— a la galàxia Gutenberg.

En entrar ja trobes grans cartells amb les il·lusions òptiques de Müller-Lyer, Poggendorf, Dalí, Hering, Hill...

Hi ha miralls de totes menes, prismes, calidoscopis, discos de Newton, figures i construccions que només tocant-los es poden modificar de forma, de dibuix, de color... Hi ha classes que tenen una única tonalitat, des de les parets, els vidres, mobles... fins al paper que hi usen.

«L'ambient és un gran instrument didàctic-diuen».

La motricitat i la psicomotricitat també tenen el seu paper important. Es cuida molt la precisió de l'acció, el domini del moviment. L'acció —la veuen— com a base del pensament, de la futura operació mental.

És una pedagogia amb molta «direccionalitat». Sols amb l'ajuda de la mestra es poden fer les grans experiències, el nen deixat a si mateix té molt poques possibilitats. L'adult li va donant noves visions i oferint noves ocasions.

Aquest dia em va fer la impressió que aquí, a *la lletra* de les teories psicològiques de la Gestalt i de Piaget hi posaven *melodia* pedagògica.

infant i societat

**Juguetes, juguerois, joguines.
Intercanvi, bescanvi, comunicació, informació.
Il·lusions, defalliments.
Llibres, imatges, dossiers, informes.
Bibliografia, fotografia, somriure.
Material que no podem llençar,
que hem de recuperar, amb el que hem de crear.
Tantes idees, experiències, dubtes...
Tot quedava amagat, difuminat, tancat.
Faltava... necessitàvem...**

«SA BOTIGUETA MÀGICA»

**Una experiència municipal d'intercanvi
de material lúdic i de consulta**

CONXA VIDAL

Un capvespre de febrer de 1981, els coordinadors de sis escoles d'Infants i una sèrie de mestres incondicionals, estàvem reunits al Patronat Municipal de Guarderies de Palma de Mallorca, per a revisar el funcionament del reciclatge dels educadors. Resultats: Poca assistència, poc interès, gens d'eficàcia.

— Què fer?

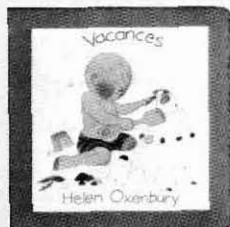
— Tothom va mirar per amunt, amb aire despistadot.

I allà dalt penjat del monumental llum de cristall vérem «es nanet de s'estrella»* que dins el seu resplendor, havia vengut a convertir el desànim general en entusiasme col·lectiu.

21 desembre 1981:

LLIBRES PER ALS INFANTS I PER ALS JOVES

Col·lecció "Els llibres del nen petit"
Per Helen Oxenbury
Vacances
Animals
Al llit
Comprant
Ajutant

Col·lecció "Mira, mira, mira bé"
per Tina Roig i Noëlle Granger
Em faig gran
Què ens alimenta?
Els signes ens parlen

Col·lecció "Madò Cullereta"
per Alf Prøysen
Madò Cullereta al Bosc Meravellós
Madò Cullereta i el cotxe del seu marit

Col·lecció "Juvenil Novel·les"

Pippi Calcesllargues
per Astrid Lindgren

Contes per telèfon
per Gianni Rodari.

Premi Nacional de Literatura Infantil al millor treball editorial.
Ministeri de Cultura, 1981

Editorial EJ Joventut

Provença, 101 - Barcelona-29 Tels. 239 20 00 - 239 83 83

Decidírem presentar una proposta pedagògica al Consell del PMG. Ja existia una dotació per a biblioteca i per a reciclatge, però s'havia de convèncer polítics i altres estaments de la nova idea, i vet ací que els arguments pedagògics, imaginatius i agosarats van guanyar la voluntat del Consell que com a punt de partida va assignar al pressupost 650.000 ptes. per a material i 350.000 ptes. per a reciclatge. S'havia d'aconseguir:

- 1 Ampliació de la Biblioteca ja existent: Llibres pedagògics per a consulta dels educadors en:
 - a) Fitxes de treball i guies didàctiques per a facilitar la tria del començament de curs. I possibilitar la recopilació d'exercicis.
 - b) Llibres de contes per donar varietat als ja, en teoria, existents a les escoles.
 - c) Murals, *cassettes* i amb el temps passar a diapositives i aparells per reproduir i fer imatge.
- 2 Creació d'una Ludoteca: És a dir, deixar durant un període de temps determinat, joguines i altre material, a les escoles. Per aconseguir els objectius que més envant enumerarem.
- 3 Canviar les clàssiques conferències i taules rodones, en visites informals a les escoles on a més de visitar les dependències i conèixer la seva vivència, es muntaria «una paradeta» amb els llibres de la Biblioteca i les noves adquisicions: joguines, murals, *cassettes*... Els educadors durien els llibres que ja haurien llegit i els reposarien amb uns de nous. Aquestes trobades anirien amenitzades amb un bon berenar que donaria alicient i bon humor als intercanvis.

I vet ací com, amb una passa darrera l'altra, una xocolatada darrera una bunyolada, ens anàrem coneixent. A les bromes seguien las confidències i la paradeta del principi va anar creixent i creixent fins que a la fi es convertí en botigueta, un poc especial realment; perquè avui en dia, poder manllevar objectes fora pagar, és obra de màgia. Jo crec que «Sa Botigueta Màgica» ha estat possible gràcies a l'encís meravellós del nostre nanet que des del primer dia no ens ha abandonat.

Gràcies a les seves gestions, el mes d'agost, trobarem un local per a guardar, netejar, reparar i reforçar les joguines, i per altra banda el volum de llibres també havia augmentat ja no podíem tragar el material dins de cassetes per grosses que fossin.

El dia 6 d'octubre de 1981 deixàrem d'ésser nòmades i ens instal·làrem, provisionalment, a la cotxeria del carrer Despuig, 10.

Tots els qui han llegit, pensat o fet «el joc» saben com és de difícil de diferenciar quan va de broma o quan va de veres. Vos promet que els objectius van de ver.

Objectius de «Sa Botigueta Màgica»

Investigar dins el terreny de material lúdic i qualsevol altre material que faci més falaguera i enriquidora la feina de l'educador.

- 1 Idear i crear eines grosses que no es troben fàcilment en el mercat (feina d'equip entre educadors, dissenyadors, fusters, cosidors, tallers ocupacionals...). Fins ara hem elaborat:
 - a) suport per a joc simbòlic: cuines, botigues, ciutats, garatges.
 - b) suport per a activitat psicomotriu: construccions grosses, caixetes, caixons, mòduls.
- 2 Comprar material que representa una grossa despesa per a l'escola.
 - a) Si les joguines sols tenen interès per a una temporada i després aquest decau. No paga la pena comprar-la. Els al·lots ja l'han experimentada.
 - b) Si la joguina té un fort interès i es comprova que és constant. La mestra que proposa la compra va respallada per la pròpia experiència i pot convèncer fàcilment tot l'Equip.
 - c) Sovint, no hi ha lloc material dins les aules per a col·locar grans mobles, però sí que es pot aconseguir un racó de la casa perquè hi vagin desfilitant diferents joguines de molt d'embalum.
- 3 Donar varietat al material de coordinació-discriminació (encaixos apilables) als contes, als murals i als *cassettes*.
Les proves fetes als al·lots ens orienten:
 - a) Quin nivell de dificultat, o d'interès té aquell grup concret de nins (test vàlid per a l'educador).
 - b) Damunt els pros i contres d'aquell material concret: disseny, fortalesa, facilitat de neteja, degradació, acceptació (test vàlid per a «Sa Botigueta»).
- 4 Crear necessitats. Estimular els educadors perquè emprin un material nou que una vegada vista la seva eficàcia no dubtaran en incorporar-lo a la seva aula. Ex: caixes d'arena, jocs d'aigua.
- 5 Donar idees per aprofitar el material recuperable (capses per a les botigues, rodets per a rodar, roba per a disfresses, i tota casta de material per a manipular).
- 6 Muntar exposicions i grups de feina que lliguin l'escola amb:
 - la vida del carrer
 - els seus esdeveniments
 - les seves festes recuperades
 - el bategar del temps (estacions).

Vista general de «Sa Botigueta Màgica». 6 d'octubre 1981, dia d'inauguració del local.

Pla mig de l'exposició, dia 6 d'octubre 1981. Mòduls de justa que es poden col·locar segons les necessitats de cada racó. Material per a fomentar joc simbòlic.

21 desembre 1981: recuperació del material de totes les escoles. Els nins (20) juguen als diferents racons i les mestres veuen quines són les seves inclinacions.

Vista d'un racó.

per aconseguir una educació més arrelada que normalitzi la nostra situació socio-lingüística.

- 7 Establir contactes directes i relacions positives amb el món comercial per a sortir-ne mútuament beneficiats.
- 8 Orientar i assessorar els educadors, els pares i els nins a partir d'un recull d'impressions, dubtes, opinions de tots i d'una observació directa, continuada i valorada de les diferents situacions de joc.
- 9 Possibilitar el nin de triar la joguina que preferesqui, essent el risc d'equivocació menys frustrant que quan ja l'ha comprada.
- 10 Donar al nin la idea de joguina comunitària i despertar-li el sentit de responsabilitat dins una societat més ample que la familiar i escolar.
- 11 Sobretot i abans de tot, posar en mans dels nins uns objectes amb els que puguin disfrutar el món que els ha tocat viure de la forma més agradable i estimulant possible.

A poc a poc van sorgint més objectius, més possibilitats, més amics, més material.

Avui ja tenim 500 llibres, 300 joguines, 30 escoles d'infants que ens visiten, 100 educadors que intercanvien.

El pressupost també ha crescut amb el convenciment de tot el Consell del Patronat que ha aprovat la contractació de l'educador que ha de coordinar Sa Botigueta.

Si has arribat al final amb nosaltres, senyal que t'ha interessat, mínimament, la nostra vivència. Escriu-nos, esperam que ens donis la teva opinió que ens contis la teva experiència.

Patronat Municipal de Guarderies
C/. Almudaina, núm. 7
Ciutat de Mallorca
Telf. 22 12 54

C.V.

* Si encara no coneixeu «es nanet de s'estrella» i el voleu per amic mireu fixament, amb molta intensitat l'estrella que més vos agradi. Si la nit és grisa, o encara no és fosc, podeu fixar la vostra vista i la vostra ment a qualsevol punt lluminós (un llum que vos agrada més que els altres, el far d'un cotxe desitjat) si hi creis i ho veis de veres, ja veureu com baixa a ajudar-vos. Si aquest dia no estau inspirats cercau en una llibreria el conte «ES NANET DE S'ESTRELLA» Ed. Moll, col. *De mica en mica*.

EL MASSATGE DELS NENS: un art tradicional hindú

CREU FORÉS

M'és molt grat de poder oferir dins d'aquesta revista educativa una petita mostra d'una tradició molt antiga a l'Índia: el massatge dels infants durant els primers mesos de la seva vida.

Es tracta d'un excel·lent document gràfic: «SHANTALA», escrit per Frederick Leboyer(*) que podem trobar a casa nostra en francès i en castellà. És un llibre ple de fotografies d'una mare, Shantala, fent massatge al seu fill petit.

M'ha frapat sempre que l'he tingut a les mans, quan he mirat detingudament les imatges, quan l'he llegit, i molt més quan l'he practicat.

És tradicional a l'Índia i és perfectament aplicable aquí a casa nostra, perquè l'objectiu i el sentit del massatge és el mateix.

Dins de la panxa de la mare, la vida del nen és plena de sensacions d'una gran riquesa. Per al nen tot està en moviment al seu voltant. Quan la mare camina, s'ajup, feineja per casa, etc., cada moviment és com una onada. Encara que la mare descansi o dormi, la respiració materna continua bressolant el nen.

Durant el part, el nen, per efecte de les contraccions maternes, és empès, apresonat i embolicat per una força poderosa però no necessàriament dolorosa per a ell. El mateix que el part pot ésser per a la mare, si s'allibera de la por, una vivència d'una dolçor incomparable; el naixement pot ser per al nen, la més extraordinària i forta de les aventures.

Un cop ha nascut, el nen resta sol, dins del bressol, voltat d'una immobilitat i silenci absoluts. Cap moviment, cap sensació de les que eren familiars. Dintre seu, però, neix una sensació nova i desconeguda que li mossega per dintre: *la gana*.

Durant molt de temps el nadó, cada cop que es desperti experimentarà el món al revés de quan era a la panxa: les sensacions fortes, la gana, dintre seu; i a fora res, silenci.

És necessari, doncs, restablir l'equilibri que s'ha trencat: alimentar el nen per dintre i per fora.

Els nens tenen necessitat de llet, és clar, però també és necessari alimentar la seva esquena, la seva pell té gana igual que la panxa. Per això, ser bres-

El massatge està a punt de començar

Massatge del pit

El braç

La cama

solats, acaronats, massatjats, és aliment per als nens petits i els ajuda durant els primers mesos a no trobar-se aïllats i perduts en aquest món desconegut per a ells.

Tots els mamífers (i l'home forma part d'aquesta gran família) llepen amb força els seus petits des que neixen. Si els falta aquest massatge, diuen que sovint els animals moren.

El massatge dels nens és un art molt antic, amb una tècnica precisa que es pot aprendre i dominar. L'art, en si mateix apareix després amb el temps.

Tècnica

El nen ha d'estar despullat, per això cal que la temperatura ambient estigui caldejada. A l'estiu pot fer-se a l'aire lliure.

El massatge es fa impregnant les mans d'oli natural tebi. A l'Índia s'utilitza oli de mostaça a l'hivern, i oli de coco a l'estiu.

El nen ha d'estar amb la panxa buida, és a dir no es farà el massatge després de mamar o prendre el biberó.

Un cop acabada la sessió de massatge es banyarà el nen. El bany complementarà la relaxació i netejarà la pell dels cossos grassos que no han estat reabsorbits.

La mare, o persona que efectui el massatge, estarà asseguda a terra, amb les cames estirades i l'esquena dreta, no rígida. És convenient posar una tovallola o empapador sobre les cames, ja que el nen en relaxar-se és fàcil que faci pipí.

És molt important durant el massatge mirar el nen als ulls, i parlar-li. No cal que sigui amb paraules, és millor estar en silenci, el silenci ajuda a concentrar-se en el que s'està fent. Es pot parlar al nen amb els ulls, amb les mans, amb tot l'ésser. És una comunicació diferent, total.

El massatge s'anirà fent progressivament sobre les diferents parts del cos: el pit, els braços, les mans, la panxa, les cames, els peus, l'esquena, la cara i moviments combinats amb braços i cames (les imatges fotogràfiques del llibre van mostrant el moviment de les mans en cada part del cos).

Quan pot començar a fer-se?

Durant el primer mes de vida, més que un massatge pròpiament dit, es tracta que les mans ressegueixin tot el seu cos, que la pell noti el contacte de la mà. Serà més que res una carícia.

A poc a poc el massatge anirà agafant forma, les mans, insegures al començament aniran lentament trobant el ritme, coneixent el cos del nen i adaptant-se a les seves reaccions. No cal anar de pressa. És la lentitud del ritme i la pressió de les mans, el que farà l'efecte de distensió i relaxació del nen.

Progressivament, doncs, començant per uns minuts al principi, el massatge s'anirà allargant a mida que el nen entri a la vida. Cada dia els moviments s'aniran fent més precisos, més importants i requeriran més temps.

És com donar el pit o el biberó: tants minuts o centímetres cúbics la primera setmana, tants la segona... és la teoria. Però això no té res a veure amb la vida, amb el temps real. Caldrà oblidar el rellotge si es vol conèixer el temps just que realment es necessita.

Així, doncs, a poc a poc, el temps s'anirà allargant i cap al mes, la duració d'una sessió serà entre vint i trenta minuts al dia.

Trenta minuts?... Però si és impossible trobar tant de temps! El temps... vindrà per si sol, en la mida que la comprensió i comunicació siguin més intenses.

Fins a quina edat?

No hi ha un límit d'edat. Com a mínim, és imprescindible durant els quatre o sis primers mesos, mentre el nen no pugui bellugar-se, girar-se i tombar-se per si mateix. Però de fet, tant pel benestar de qui el fa, i de qui el rep, es pot allargar tant com es vulgui.

A qui beneficia el massatge?

A tots dos, a qui el dóna i a qui el rep.

El massatge fa desaparèixer progressivament la tensió muscular del cos del nen, fent una gimnàstica passiva sobre les articulacions, reforçant els lligaments i tonificant la musculatura.

És destacable el contrast entre la força, la concentració i l'atenció de la mà durant el massatge, i la relaxació i distensió del cos del nen.

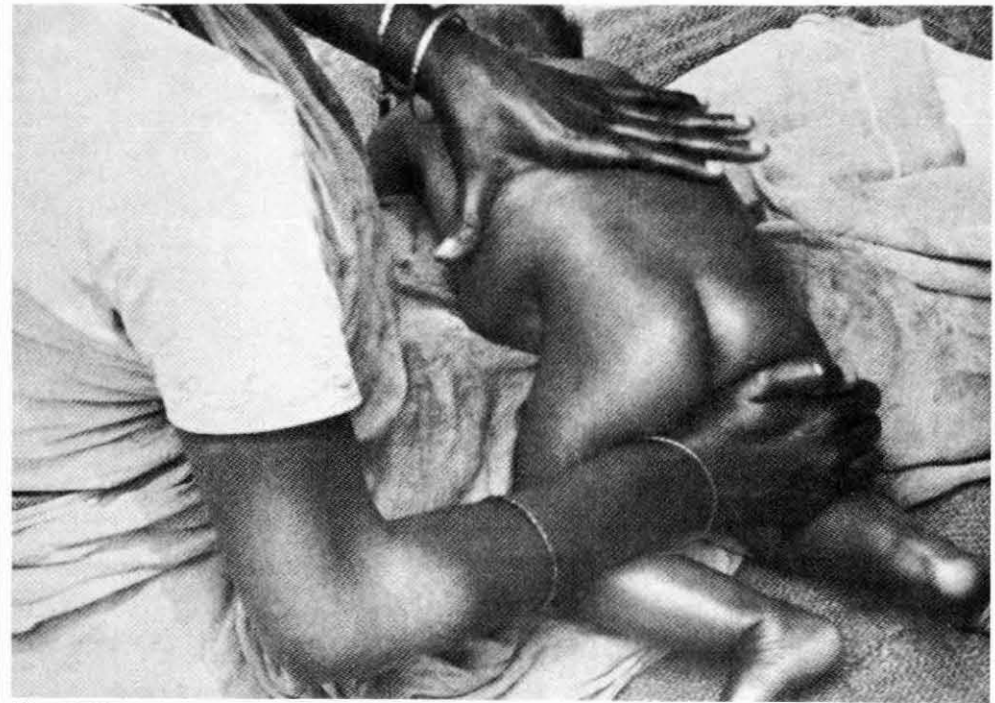
Al principi és necessari per a qui fa el massatge, tornar a aprendre a seure a terra, amb les cames estirades, l'esquena dreta, sense doblegar els genolls... i estar-se així una estona, amb el cos relaxat i distendit però concentrat amb el que s'està fent.

Això que és tan senzill per a un nen d'un any i que s'ha perdut amb el temps, es torna a recuperar poc a poc.

El moviment de les mans sobre el cos del nen, primer seguint les pàgines del llibre, memoritzant... fins que les mans van trobant soles el camí: el pit, el braç, la mà, la panxa, etc. El llibre queda oblidat i són les mans les que s'estan transformant, cada cop més hàbils, atentes i sensibles, portades per un ritme que s'ha fet dansa, fins que el massatge surt com d'una font. En aquest moment, qui dóna el massatge? qui el rep? És una comunicació total, en la qual no cal parlar, són els ulls i les mans les que parlen, és aquesta força que va comunicant a l'altre i que l'ajuden a entrar a poc a poc a la vida.

C.F.

(*) FREDERICK LEBOYER. *Sbantala. (Un art tradicional: el massatge dels infants.)* Ed. SEUIL, París 1976. Edició castellana: Ed. Hachette, Buenos Aires 1978.

L'esquena

No hi ha límit d'edat: el benestar mutu.

***DES DE PREESCOLAR,
PER UN ENSENYAMENT ARRELAT
A LA NOSTRA TERRA.***

DE MICA EN MICA

1.^r, 2.ⁿ, i 3.^r nivell de Preescolar

BEABÀ

3 cartilles

3 quaderns

GRUP PROMOTOR/SANTILLANA

infant i salut

Quines són les particularitats del desenvolupament físic dels nostres infants? Segueixen la corba ascendent mitjana? Quines diferències hi ha d'un barri a un altre, de poble a poble, amb altres països? Si ens hi posem tots, podríem tenir les primeres respostes en el terme d'un any.

ANTROPOMETRIA: un programa per a la població infantil de Catalunya 1983

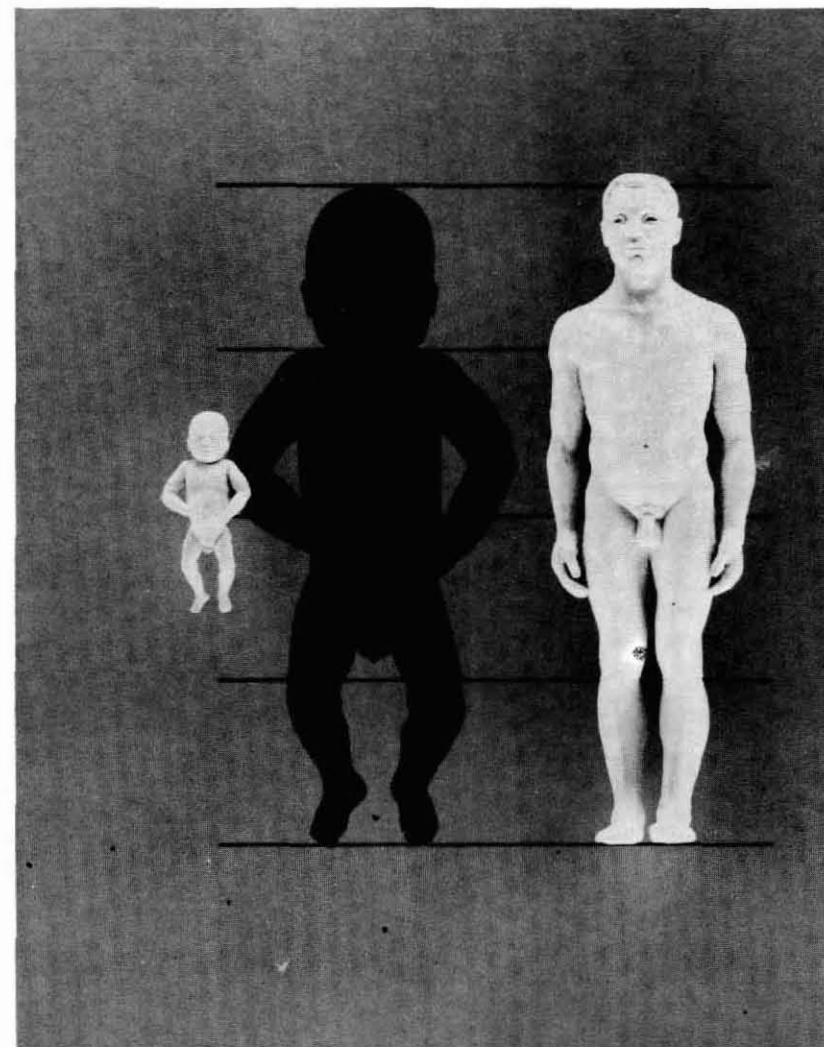
DOLORS CANALS
Centre de Recerca i Documentació 0-3.

Mesurar i pesar amb normes definides és un mètode científic de conèixer amb precisió

De les mesures mil·lenàries efectuades sobre distàncies, formes, temps, poblacions, n'han sorgit l'agrometria, la navegació, les estadístiques de producció, el cens.

Aplicades al coneixement del cos humà, pesos i mesures ens faciliten dades objectives sobre el desenvolupament ponderal i estatural de l'infant. En treballar-les estadísticament obtenim unes normes generals en forma de gràfica que indiquen quin és el promig universal del creixement, quin el seu ritme en circumstàncies favorables.

Actualment, en acumular-se les xifres d'una bona part del món, podem establir, dins un mínim i màxim, la pauta humana normal contemporània. Tots els que treballen amb infants de menys de cinc anys l'haurien de co-

Nounat comparat amb adult. (Foto del Museum of Natural History de New York.)

CREIXEMENT DIFERENCIAL: «Les diferents parts del cos creixen a ritmes diferents i aturen el seu creixement a temps diferents.

És aquest creixement diferencial que transforma les proporcions infantils del cos, característiques del nounat, en les adultes.

L'efecte d'aquest procés es pot veure comparant un adult normal amb les proporcions d'un nounat projectades a la mida adulta.»

(Cortesia de l'«American Museum of Natural History», New York.)

Espai per a una creativitat sense límit

**CERES, PINTURES DE DIT
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT**

MANLEY®

nèixer, perquè depèn d'aquesta corba, —en ascensió constant durant el primer període de la vida— que l'infant arribi al seu desenvolupament òptim.

Registrar el pes dels nounats és «rutinari» per a moltes nacions

El pes, en néixer, és un bon indicador general de la maduresa fetal. Avui és un fet de consideració estatal, perquè el pes dels nounats reflexa l'estat de la nació i les condicions de vida favorables o desfavorables.

A través dels Departaments de Sanitat, les xifres passen a l'Organització Mundial de la Salut que en publica periòdicament els resultats. Desgraciadament fins fa pocs anys, Espanya encara no formava part dels països informadors. I tanmateix no és una empresa difícil: és qüestió de voluntat i metodologia sistemàtica.

Moltes famílies tenen anotat el pes dels infants en néixer. Molts pediatres els mesuren. Moltes clíniques els tenen als seus fitxers. Però cal un lloc central per recollir les dades, preparar-les estadísticament, i donar un cop l'any, sobre base factual, els totals precisos i complets.

Si fos una activitat lligada, per costum o per reglamentació, amb el registre de naixement tindríem amb un mínim d'esforç una informació important de fàcil compilació.

El creixement humà normal depèn més de bona nutrició i absència de malaltia que no pas de genètica

Les investigacions internacionals de les últimes dècades demostren quins són els principals determinants actuals del creixement. Prèviament s'havien justificat pesos i alçades inferiors a la norma, predominantment sobre base de «raça» i inclús com herència de classe social.

L'experiència mundial de la segona part d'aquest segle després de constatar diferències de 5 a 10 kg. i de 5 a 10 cms. entre generacions consecutives del mateix país i localitat, ha fet veure la importància primordial de les condicions de vida.

Sabem ara que la nutrició és la clau del creixement regular i ascendent, que l'absència de malalties prevé les aturades i que l'atenció mèdica i el progrés social asseguren l'estabilitat. El rol exclusivament genètic o hormonal és minoritari, és a dir, només en una minoria de casos impossibilita el creixement dins la norma actual.

El dret al potencial màxim

En comprovar que està a la nostra mà assegurar el creixement normal de la immensa majoria dels nostres infants, es desprèn com corolari el dret

de cadascu d'arribar a desenvolupar al màxim el seu potencial individual. El dret a no ser frenat, aturat, desviat, i per tant la responsabilitat social de protegir aquest dret.

No es pot créixer normalment en circumstàncies adverses. En circumstàncies favorables hi ha tendència a igualar-se, com s'ha fet evident a molts països on s'esborren més i més les diferències, abans tan marcades, d'un grup a l'altre. Inclús les diferències generacionals estan ja de baixa en els països més desenvolupats, els joves ja no sobrepassen folgadamente l'alçada dels pares. Aparentment molts han arribat al límit potencial normal d'aquest estadi de l'especie.

Els primers cinc anys necessiten un sistema de control per evitar aturaments i retrassos

Durant aquest període de vida és quan el creixement és més important (llevat del prenatal), i en certs aspectes definitiu.

Si no existeix sistema de control, passaran desapercebuts 1 mes o 2 de creixement disminuït o alguna baixada temporal de pes no compensada.

En arribar a l'escola als 6 anys, molts infants porten ja els senyals permanents d'un creixement desigual i descurat.

Per això és essencial un programa que serveixi d'alerta immediata i periòdica sobre el progrés individual comparat amb la norma. Les escoles bressol, inclús les guarderies, que atenen l'infant cada dia, tenen un gran paper a fer en aquest camp.

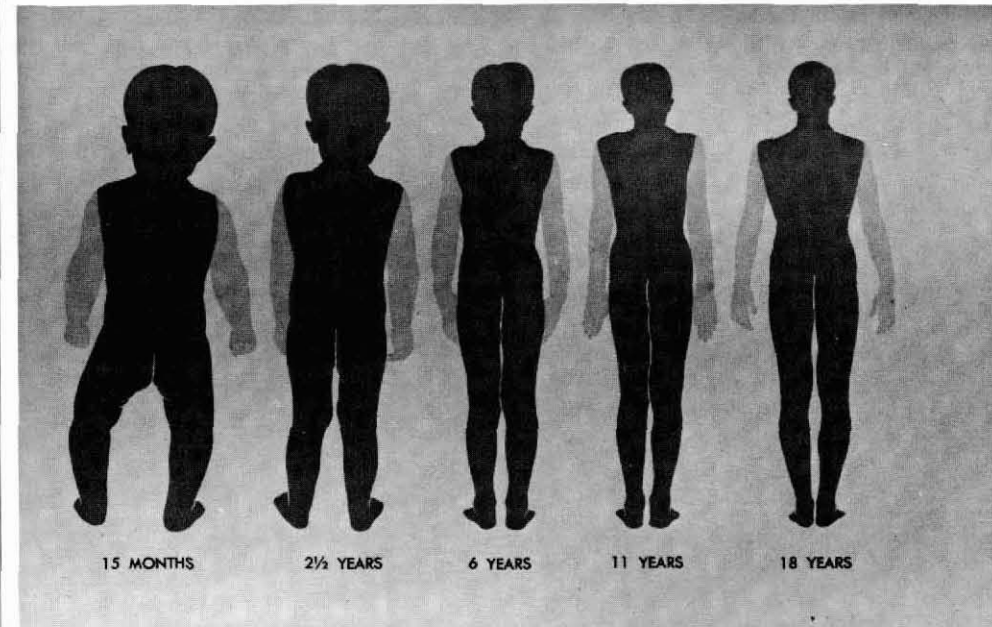
Dades antropomètriques: de les més senzilles a les més desenvolupades

Seguir el creixement progressiu de cada infant és tant important que ara ja s'hi aplica la tecnologia contemporània. Amb ordenadors moderns, es poden fixar milers de punts de referència en el cos infantil i obtenir imatges tridimensionals amb cada volum clarament esboçat en planols superposats.

S'anticipa pel futur un sistema sobre aquesta base que permeti a la metgessa o metge puericultor seguir pas a pas cada modificació proporcional del total o de les parts del cos.

Sense anar tan lluny, entre nosaltres comptem amb iniciatives individuals per afinar les dades antropomètriques dels nounats i d'infants dels primers anys. Són contribucions valuoses però sovint limitades, que s'enriquieren amb una base més àmplia per projectar millor alguns resultats.

Aquest és un altre motiu per recomanar un programa antropomètric que sigui realista, immediat, concret i possible, començant per les mesures més senzilles: el pes i l'alçada de centenars, de milers —i d'aquí uns quants anys de tots—, els infants de Catalunya.

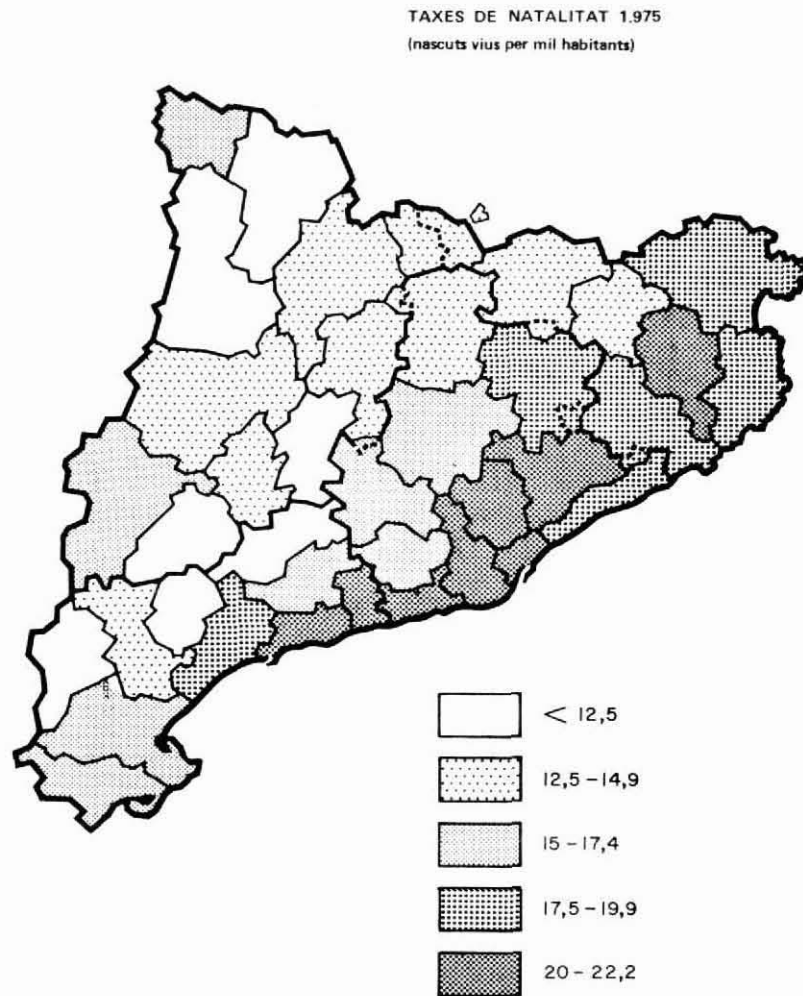

Creixement dels 15 mesos als 18 anys. (Foto del Museum of Natural History de New York.)

«El creixement diferencial no solament altera les proporcions totals del cos, sinó que a més canvia profundament les relacions de les arees components del creixement dintre de les subdivisions del cos.

Per exemple, la proporció entre la cara i la resta del cap, passa per uns canvis característics que són el resultat dels diferents ritmes de creixement d'aquestes dues arees.»

(Cortesia de l'«American Museum of Natural History», New York.)

NATALITAT A CATALUNYA (nascuts vius per mil habitants). Dades procedents de «La sanitat a Catalunya» publicació de la Generalitat, Conselleria de Sanitat i Assistència Social, 1980.

Si es registrés sistemàticament el pes i llargada de tots aquests nounats, —o almenys el pes en néixer, com recomana l'Organització Mundial de la Salut i es fa a bastants països—, tindríem, xifres importants anuals sobre els petits catalans i una base de comparació internacional afegida a la documentació humana mundial.

Recollir i publicar aquestes dades és en principi una activitat sanitària governamental, però tots podríem contribuir a posar-la en pràctica.

Com posar en marxa un programa d'antropometria essencial

En primer lloc cal reconèixer que és *factible* a curt termini. Amb mínim esforç individual es poden obtenir resultats importants i immediats. (Per exemple: si cada un dels 4.000 lectors d'**In-fàn-cia** enviessin les dades d'un sol infant, tindríem ja 4.000 fitxes que serien part de l'avançada general.)

En segon lloc, és *simple*. No es requereixen alts presuposts ni alta tecnologia. La nostra bona tradició mèdica i pedagògica i les estructures actuals són suficients. Si els països en vies de desenvolupament ja hi són, ens hem de quedar endarrera?

A més, és un programa *unificador*, per sobre de reserves o contraposicions entre tendències pedagògiques, pediàtriques i socials. I ni tan sols es tracta de mobilitzar l'esforç inicial de llançament i persuasió que demana qualsevol proposta nova, perquè ja ho havíem fet. Cinquanta anys enrera, ja es mesurava el pes i alçada a les escoles bressol. Als Centres de Puericultura (1936-39) s'hi afegien envergadura (que dóna la relació entre la llargada de les extremitats i la del tronc); els tres perímetres principals: cranial, toràcic i pèlvic.

Mestres i estudiants, pediatres i infermeres, pares i veïns, ajuntaments i agrupacions socials, els propis infants

Tothom pot col·laborar en aquest programa. Tinguem en compte aquests fets:

- Amb una base d'instrucció mínima (3 hores) es pot capacitar a la persona interessada a prendre competentment el pes i alçada d'infants de zero a cinc anys.
- Molts mestres que treballen en institucions per aquestes edats i molts pediatres dedicats a la seva especialitat podrien aportar dades sobre una vintena d'infants cada un. Amb uns quants centenars de fitxes d'adequada distribució, ja tindríem les primeres dades estadísticament vàlides. (I a través d'organitzacions moltes més.)
- Suposem que els ajuntaments d'uns quants pobles decidissin establir el «Dia del bon creixement» coincidint amb la festa major. En un racó de la plaça: balances, taula mesuradora, fitxes per als pares perquè les vagin omplint fins l'any que ve. Aire festiu, educació popular, participació de tots. I documentació viva.

Afegim-hi l'efecte sobre l'infant mateix. La realització de l'interès social per ell i l'aprenentatge del concepte contemporani de la salut: consciència, coneixement i responsabilitat del propi cos.

Iniciatives de formació i coordinació: curset, film, grup de treball

Després dels cursos d'Antropometria a l'Escola d'Estiu organitzada per Rosa Sensat i patrocinada per la Generalitat a la Universitat Autònoma Bellaterra 1980 i a la Politècnica 1981, que ja han produït un grup preparat, es perfilen les activitats següents per a la tardor:

Curset concentrat per acollir tots aquells que vulguin aprendre a pesar i mesurar d'acord amb les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut.

Film: una forma d'exposició del tema, a realitzar amb els qui s'interessin per aquest programa.

Grup de treball que reuneixi representants dels estaments oficials, professionals i agrupacions, per estudiar i adoptar la millor forma de planejament.

Objectiu: convocar les Primeres Jornades d'Antropometria Infantil 1983 i a través d'aquestes començar el programa actiu.

Si en fem un treball continuat, Catalunya serà un dels primers països a tenir estadístiques del perfil de creixement d'una generació per a l'any 2000.

D.C.

Un Centre de Puericultura de la República.

Pesar i mesurar els infants era obligatori als Centres de Puericultura (1936-1939).

Tant l'instrumental de qualitat (balances i taula mesuradora) com el control mensual del creixement (ponderal i estatural) i la capacitat prèvia del personal formaven part del reglament. (Foto d'Ernest Mullor.)

EL CLIMA I LA SALUT DELS INFANTS

Consideracions abans de les vacances

RAMON BACARDÍ I PONS
Pediatre

«Qui vulgui realitzar correctament recerques en el camp de la medicina, cal que faci això que segueix: en primer lloc, estudiar amb cura les estacions de l'any i llurs efectes, puix que no s'assemblen en res, sinó que hi ha una gran diferència tant en elles mateixes com en els canvis llurs; en segon lloc, els vents càlids i freds, principalment aquells que són comuns arreu i, després, els específics d'una regió determinada. Cal també el coneixement de les aigües i llurs propietats, que són diferents, com ho són el sabor i el pes llur.»

Així, en arribar a una ciutat desconeguda, cal observar d'antuvi, la posició que ocupa respecte els vents i el llevant del sol. Car, per la salut dels habitants, no és igual la ciutat que mira al nord que la que mira cap al migdia, la que mira a llevant que la que mira al ponent. Tot això, cal que hom ho estudiï de la millor manera possible, igual que les aigües. Cal veure com són en aquesta ciutat: si es proveeix d'aigües pantanoses i toves o si les té salades i dures. També ha d'examinar si el sòl és erm i àrid o boscós i humit; o si procedeix d'un lloc baix i càlid o d'un lloc enlairat i fred...»

Així s'expressava HIPÒCRATES, el pare de la medicina, en la seva obra «De les aigües, dels vents i dels llocs», ara fa 2.400 anys. Passaren segles i aquests conceptes caigueren en el més absolut dels descèdits, però la medicina científica ha anat trobant la raó íntima dels fenòmens biològics que el clima determina en l'home, ha nascut la BIOCLIMATOLOGIA i les malalties que la meteorologia és capaç de produir les estudia la METEOROPATOLOGIA. Avui, doncs, els experts poden aconsellar un clima adequat a les necessitats sanitàries de cada infant.

Aclarint conceptes, es pot dir que quan ens referim al TEMPS, al·ludim a

la resultant del conjunt de les condicions atmosfèriques *en un moment donat*.

La idea de CLIMA comprèn els valors extrems i la freqüència i la durada dels fenòmens atmosfèrics i llur acció conjunta mitja *permanent*, considerada en un llarg període de temps (30 anys, p.e.).

Els FACTORS CLIMÀTICS principals que determinen el clima d'una regió són: La *latitud*, és a dir el paral·lel en que la zona es troba situada, més a prop o més lluny de l'equador i dels pols, amb les repercussions lògiques sobre la temperatura. La *continentalitat*, o distància del mar de la regió en qüestió, donat que el mar suavitza les temperatures i evita les oscil·lacions brusques i àmplies. L'*altitud* fa que la temperatura disminueixi uns 0'6 °C per cada 100 metres d'ascensió, al mateix temps que augmenten els efectes de la llum solar, les pluges són més abundants i els vents més forts. En una íntima relació amb l'altitud es troba l'*orientació* respecte el sol de la zona considerada, d'acord amb el relleu hi ha àrees assolellades (orientades al sud, a casa nostra) i àrees obagues (orientades al nord), circumstància que fa variar sensiblement i obviament les temperatures.

Aquests factors climàtics es manifesten i determinen uns ELEMENTS DEL CLIMA, que podem dividir en naturals i humans. Entre els *naturals* són fonamentals: Els *meteorològics*: temperatura, pluges i neus, nebulositat, boires, pressió atmosfèrica, humitat, vents i tempestes, la insolació i la radiació solar, la composició de l'aire, amb els seus contaminants i la seva ionització,... Tenen també importància els elements *tel·lúrics*, tals com la composició del sòl, les aigües, rius, llacs, la sismologia i el magnetisme terrestre. Finalment, no es poden oblidar els *biològics*, flora i fauna. Entre els *elements humans* cal citar l'acció de l'home mitjançant els cultius, la ramaderia, la mineria, les indústries, l'alimentació i l'habitatge, sense deixar-nos els seus propis problemes socials.

Els RÈGIMS CLIMÀTICS o conjunt de condicions climàtiques característiques d'un sector determinat són: el *marítim*, amb suavitat de temperatures, augment de la humitat, menys oscil·lacions entre les temperatures extremes que els altres règims climàtics. El *continental*, més dur, amb oscil·lacions tèrmiques importants durant el dia i en les diferents estacions, menys humit que l'anterior, pluges ocasionals. El *desèrtic*, sec, calorós, amb àmplies oscil·lacions tèrmiques diàries. El de *mun-tanya*, més fred, amb més pluges i vents, amb una acció solar més intensa.

En el nostre país podem considerar unes ZONES CLIMÀTIQUES que malgrat pertànyer a la zona temperada de la Terra, presenten unes variacions importants, així tenim:

CLIMA ALPÍ i SUBALPÍ en l'Alt Pirineu, fred, nivi, plujós, humit.

CLIMA ATLÀNTIC, en la vall del Garona, és a dir en la Vall d'Aran, amb temperatures fresques, humit i poca amplitud en les variacions tèrmiques.

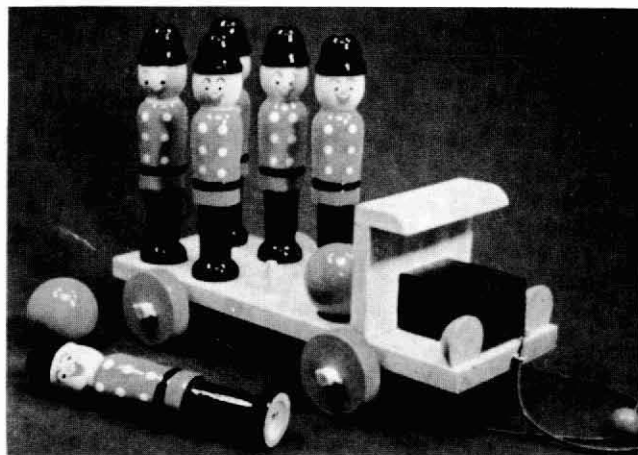
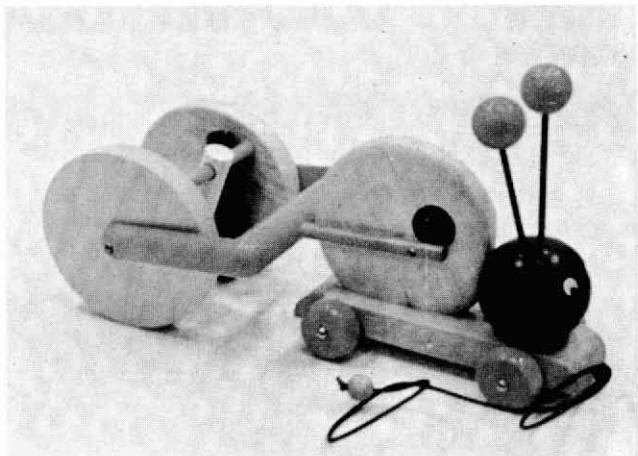
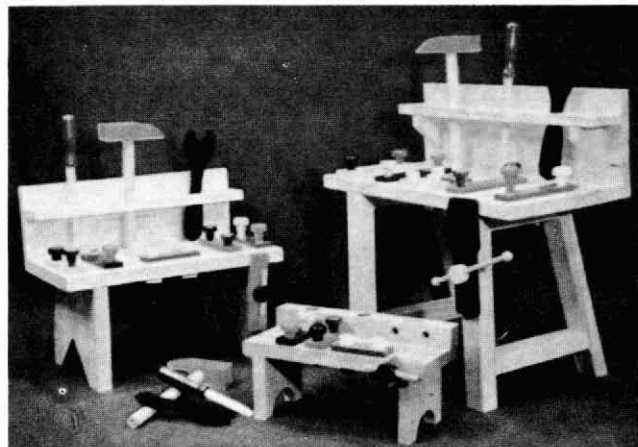
CLIMA MEDITERRANI amb les seves varietats de:

joguines
de
fusta

Talleria Continental, S.A.

PUIG de TERRADES, 4 i 6
TELÈFONS
859 06 93 i 859 00 26
APARTAT 62
TORELLÓ
(BARCELONA)

MUNTANYA ALTA I MITJANA en el Prepirineu, Serralada Transversal, Montseny i altes terres interiors.

MUNTANYA BAIXA en la Serralada Prelitoral, Prades i Ports de Tortosa.

LITORAL, en la costa, Serralada Marina i Depressió prelitoral.

CONTINENTAL, en els plans occidentals de la Depressió central.

El clima mediterrani es caracteritza per estius secs i calents i uns hiverns més freds i humits, sobretot més al començament que al final, amb variacions evidents des del litoral on la temperatura és més suau (participa del règim climàtic marítim), a les del sector continental, més sec, amb més oscil·lacions tèrmiques (d'acord amb el patró del règim climàtic continental), passant per les pluges i vents de les zones muntanyenques.

La CLIMATOTERÀPIA pretén tractar els problemes que planteja la lluita per la salut mitjançant un règim climàtic apropiat a les necessitats de la persona. Per entendre, doncs, les indicacions climàtiques caldrà explicar somerament les accions fisiològiques dels diferents elements climàtics.

El SOL produeix un augment de la temperatura corporal que més tard es normalitza, si no fos així, el seu efecte pot ésser perillós; augmenta la freqüència del pols, la respiració; ajuda la regeneració de la sang lluitant contra l'anèmia; augmenta la suor i la quantitat d'orina; té una acció tònica general i analgèsica sobre els nervis; ajuda la cicatrització de les ferides, és bactericida; activa les provitamines D del cos i augmenta la vitamina D3. Cal prendre el sol amb tota cura, amb el cos tapat amb el mínim de roba, amb el cap cobert, començant per 5 minuts i anant augmentant el temps fins els $\frac{3}{4}$ a una hora, procurant que tota la pell resti uniformement exposada a la seva acció. En cas d'abús o d'intolerància es produeixen fàcilment greus *insolacions*, sobretot en els nadons degut que la seva superfície corporal és molt més extensa proporcionalment al seu pes que la dels adults, i *cremades* també més freqüents en els nens de pit per la seva pell molt més sensible. Per aquests motius cal evitar el sol fort del migdia i aprofitar només el del matí o de la tarda. Els rossos són més sensibles al sol.

L'AIRE, té una acció calmant sobre l'excitació nerviosa, estimula la gana, millora l'humor, té una acció preventiva sobre els refredats. Prendre l'aire passejant amb roba mínim beneficia per l'acció de l'aire, la llum i el moviment, constituint un excel·lent estímul vital. Cal evitar els vents, sobretot del sud, i procurar que no incideixin sobre una zona única del cos, llavors podrien ésser origen de diverses patologies, tals com trastorns digestius, refredaments, nerviosisme,...

La TALASSOTERÀPIA o ús terapèutic dels BANYES DE MAR, té un efecte vasodilatador molt saludable després d'una fase inicial d'esgarripança, però no es pot mantenir massa temps perquè el cos podria refredar-se excessivament, cosa que es manifesta amb una segona esgarripança, continuar llavors el bany podria ésser molt perjudicial. El bany de mar presenta avantatges per l'acció del sol, de l'aire i de l'aigua. L'aigua efectua una ac-

ció mecànica a manera de massatge estimulant. El bany de mar endureix l'organisme, augmenta la seva resistència a les malalties i a la fatiga, estimula els processos digestius i lluita contra l'anèmia. Banyar-se abans de dues hores d'una menjada important pot ésser causa de síncope.

La TEMPERATURA, si té variacions molt àmplies exigeix un organisme molt sa per a suportar-les. Cal pensar sempre que els nens, com més petits són, són més sensibles a les temperatures extremes i amb el fred corren més perill de congelacions i amb la calor poden sofrir l'anomenat cop de calor, amb deshidratacions molt greus. Quan l'excés de calor determina una suada, no és greu si es té en compte que la situació no es porti al límit.

La HUMITAT, si és alta augmenta els efectes de la temperatura, sobretot pel que fa a articulacions. La falta d'humitat, la sequedat, provoca irritacions a les mucoses del nas i dels ulls.

La PRESSIÓ BAROMÈTRICA alta generalment és favorable per a l'organisme, si és baixa pot produir flatulències. Desequilibren el sistema nerviós els canvis bruscos de pressió.

Quins climes podem, doncs, aconsellar:

EL CLIMA D'ALTITUD, estimulat energètic més o menys intens segons l'altitud que sigui és molt convenient als nens, sobretot convalescents, als anèmics, raquítics, esgotats (sobretot si resideixen la resta de l'any a la costa), l'asma i l'èczema també poden ser-ne beneficiats, però no és prudent per als tuberculosos pulmonars, especialment si estan en fase activa, tampoc va bé per als afectats del fetge o del ronyó o del cor.

EL CLIMA MARÍTIM, és estimulant i sedant. Estimulant per la llum, les sals, el iode en especial, la ionització de l'aigua i l'aire. És sedant per la poca variabilitat de la temperatura, per la humitat, per l'augment de la pressió baromètrica. Està indicat per als nens en creixement, per als adolescents, per als raquítics, les tuberculosis quirúrgiques, per als infants amb infeccions freqüents, com ara les amigdalitis cròniques. No està indicat, sinó tot el contrari per als hipertiroideus, els nerviosos, els reumàtics, els tuberculosos pulmonars, cardíacs.

EL CLIMA CONTINENTAL va bé per als malalts de vies respiratòries, per als tuberculosos pulmonars, els malalts de cor. No és prudent per als desequilibris nerviosos, però pot ésser beneficiós per aquells infants que no toleren la muntanya ni el mar.

Les ACTIVITATS que es poden portar a cap en aquests climes, són totes aquelles que afavoreixin l'acció de l'ambient i millorin la salut de l'infant, no solament des del punt de vista somàtic, ans del psíquic, com a element de distracció de la rutina de la resta de l'any.

Els *banyos* com hem dit, són positius en el mar, en piscines, en rius, adoptant sempre les lògiques precaucions per a la prevenció d'accidents: no banyar-se mai sols, després de menjar, de grans suades, no trobant-se bé, etc.

Els *passeigs* beneficien pel sol, per l'aire, per l'exercici i cal controlar-los per evitar cansaments excessius, però sempre sense reglamentacions, afavorint la pròpia iniciativa.

Les *excursions*, formatives en tots els sentits, ajuden el sentit de companyonia i de cooperació.

No cal dir els múltiples *jocs*, diversos i diferents dels de la resta de l'any.

Totes les activitats poden ésser plausibles sempre que trenquin amb aquelles que eren les d'abans de les vacances i no es portin a límits abusius, així ajudarem el desenvolupament de l'infant. **R.B.P.**

La febre

Si hi ha quelcom que angoixi un gran nombre de pares, és la febre del fill. Naturalment que hi ha altres incidències més dramàtiques: l'ofec, les convulsions, la pèrdua de coneixement, etc., però no són tan freqüents com la febre. Quin nen no ha tingut una pujada de temperatura durant els primers anys de la vida?

A més, la febre té unes peculiaritats ben empipadores: en general comença a mitja tarda o al vespre, amb unes decimetes, a les quals es fa poc cas, però a mida que avança la nit, la febre va pujant, el nen es va ensopint i els pares es van alarmant. Hom voldria, aleshores que el metge hi acudís ràpidament i que reeceptés quelcom miraculós que fes desaparèixer la febre en un instant.

Però, abans de tot, hem pensat què és la febre?. En si, no és cap malaltia, sinó tan sols un símptoma que hi ha quelcom que no rutlla fi. Per tant, treure la febre, sense tractar la malaltia, té un sentit semblant al d'amagar el cap sota l'ala. Així i tot, de vegades pot ser convenient disminuir les temperatures molt elevades, tot esperant que el metge pugui visitar el nen i fer un diagnòstic adequat.

L'emergència pot sorgir durant la pujada ràpida de la febre, el perill de convulsions es dona precisament en aquests moments més que no pas quan la febre ja és molt elevada. És quan puja que està indicada l'administració de la simple aspirina i millor la més fisiològica forma de disminuir la febre: mitjançant el bany d'aigua tèbia, que comença a 37° i es va refredant fins a 33° aproximadament. El que no s'ha de fer (si no es té sensació de fred amb esgarrifances) és abrigar extraordinàriament el nen per tal de provocar-li la famosa sudoració. Quan la febre baixa, espontàniament o per la medicació administrada, la tendència és suar; dit d'una altra manera, la sudoració és conseqüència de la baixa de temperatura, no la causa. De la mateixa manera que la sensació de fred, indica l'augment de la temperatura corporal.

En resum: davant de la febre del nen, cal no esverar-se, buscar la causa (tasca del metge), i evitar fer-la pujar artificialment (amb abrics, bosses calentes, temperatura ambiental elevada). Només en alguns casos caldrà prendre mesures per a procurar disminuir-la amb antitèrmics sense que el metge ho indiqui.

ci-47

racó del conte

Avui tenim entre mans un conte, una rondalla molt antiga i que té un argument d'allò més senzill: una alzina confereix a l'heroi del conte la facultat de poder-se convertir en àliga o formiga. Amb aquesta facultat, el xicot deslliura la filla del compte que havia caigut sota les urpes i les males arts del gegant de l'Illa Negra.

48-a

Us adonareu que aquesta rondalla està escrita amb un lèxic molt ric (trobareu nombroses comparacions, moltes paraules que fan referència al treball de llenyataire, descripció de paisatges, llocs i indrets, frases per situar l'acció en un moment determinat del dia, explicació d'estats d'ànim dels personatges...), a voltes us pot fer l'efecte que alguns passatges no seran del tot comprensibles pels infants.

Però això ens fa reflexionar sobre la forma d'explicar els contes. Ben segur que aquest conte no se us acudirà pas de llegir-lo directament d'aquí. Els mestres dels petits poques vegades ho fem això de llegir el conte als petits oients. Ben al contrari, preferim d'explicar-lo, i per poder-ho fer ens l'hem de fer nostre (llegint-lo, explicant-lo una i altra vegada) fins que arribem a fer-nos la nostra pròpia versió. Llavors ens sentim capaços de transmetre les imatges del conte deixant sorgir a poc a poc les nostres paraules, donant a la nostra veu una entonació i un volum precisos, acompanyant-nos a cada pas amb les flexions del nostre cos.

Ara, doncs, llegiu el conte, agradeu-vos d'ell i poseu-lo al sac de contes per explicar una i altra vegada, que porteu cada dia a l'escola. I aneu a saber si després de llegir la versió que en Ricard Pedrals ens ha fet d'aquest vell conte no trobareu alguna paraula, alguna expressió, alguna imatge que us agradi tant que vulgueu fer-la servir sovint, tan sovint que passi a formar part de la vostra manera de parlar cada dia, tant si és l'hora del conte com si no ho és.

ROSER ROS

LA RONDALLA DEL NOI QUE PODIA SER ÀLIGA I FORMIGA

RICARD PEDRALS

Fa molts anys, molts anys, quan els pobles de Catalunya eren com un cop de puny i els més petits com el dit xic del peu, a redossa del castell del comte i a la vora d'un llac gran com un mar, n'hi havia un on hi vivia un xicot treballador com ningú, fort com un roure i valent com un lleó.

En Joan —aquest era el nom del nostre amic— sempre estava ben disposat per donar un cop de mà a qui ho necessités. Era llenyataire d'ofici i aquell matí quan el primer raig de sol tocava els cims nevats, ja era a la calma a punt de començar la tasca. Havia triat una alzina tan gran que comptava que amb un dia no en tindria prou. Calculava que del ramatge en sortirien ben bé tres carboneres, i que del tronc i el brancam, el fuster en treuria tantes tirandes, munteies i careners que en podria cobrir, si calgués, tot el castell del comte.

Vet aquí que després d'humitejar-se les mans i de fregar-se-les perquè el mànec no li rellisqués, va alçar l'eina i va ventar un gran cop de destrall gairebé al peu del tronc de l'arbre... Ni mai que ho hagués fet! Es va sentir un «ai!!!», allargassat com venint del cor de l'alzina, que el va deixar esglaiat i se li posà la pell de gallina. Esgarrifat va exclamar, «qui és? què passa?...» No res. Els ocellets havien emmudit, només se sentia l'aire entre el fullam. Li va agafar basarda i li va pujar una mena de tremolor al llarg de l'espinada. Llavors va cridar, «en nom de Déu, qui ets?». La veu va respondre, «sóc jo, l'alzina més vella de la contrada». Va seguir, en Joan, «què vols de mi?». Va contestar, «que em respectis i no em tallis». Ell, «no, no ho faré», va afegir temerós. La veu continuà, «el teu bon cor es mereix una recompensa. Et concedeixo dues gràcies. Cada cop que ho desitgis i diguis, «valga'm Déu, jo fos àliga», et tornis àliga, i quan diguis, «valga'm Déu, jo fos formiga», et tornis formiga. Per tornar a ser en la teva figura humana només hauràs de dir, «valga'm Déu, jo fos home.»

Li va semblar un somni. Es va fregar els ulls, es va remullar el cap, i cap a la feina s'ha dit, respectant, això sí, l'alzina tal com havia donat paraula. A sol ponent, plegà les eines, deixà les tronques per escalabornar, i va apilar en una banda els troncs, a l'altre els boscallis i de la llenya i les rames en va fer dues més. Aprofitant el comiat del sol, feia ben de pressa el camí de retorn. En arribar a la punta de la calma va contemplar embadalit l'immens panorama que sorgia als seus peus. Li va semblar sentir una remor de timbals i trompetes que pujava de la vall. El contrallum no li permetia veure gran cosa. Llavors li va venir com

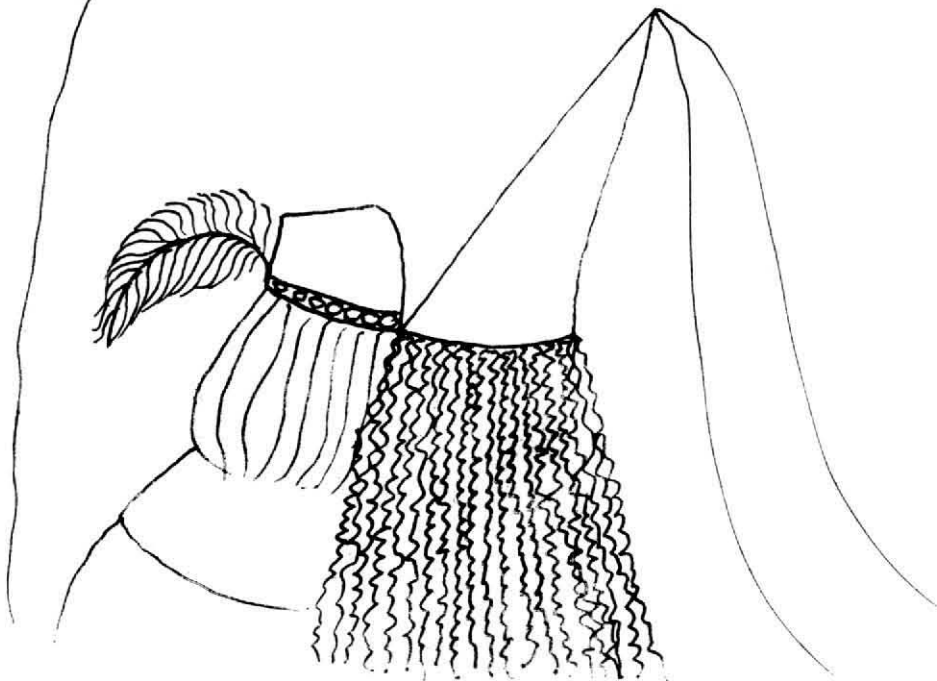

una escopetada en el seu magí el «valga'm Déu, jo fos àliga» que li havia dit l'alzina, i sense pensar-s'hi gens ho va exclamar. El desig es va complir! Va començar a moure les ales, va donar-se embranzida amb els peus i es va llançar. No hauria dit mai que volar fos tan bonic! Amb un tres i no res va arribar a l'altura del poble, i va veure que pel camí del castell anaven a desembocar a la plaça un escamot d'homes d'armes del comte. Naturalment encuriolit, es va llançar en picat cap a una de les eres dels afores. Va prendre terra, i el «valga'm Déu, jo fos home» el va retornar a la seva personalitat externa. Tothom era a la plaça. Ell hi va fer cap d'una correguda, i encara va ser a temps a sentir que el nunci, en nom del comte, demanava ajuda per salvar la princesa, filla seva, que havia estat segrestada pel gegant de l'Illa Negra. Aquell que la salvés o es casaria amb ella o rebria la meitat del comtat.

En Joan, que s'estimava la noia més que ningú del món, va pensar que ell, amb les dues gràcies de l'alzina, ben bé que podria alliberar-la, la princesa. «Valga'm Déu, jo fos aliga!», va dir, i es va enlairar. El sol acabava de passar la ratlla de l'horitzó. Ja es fa llostre, va pensar; em cal aprofitar la mitja hora de llum que resta. I com una sageta potent, es va llançar cap a l'Illa on el gegant hi tenia el seu castell. Avesat com estava a acostar-s'hi amb barca, li va semblar que hi anava en un no res. A la part alta de la torre de l'homenatge hi havia un finestral obert de bat a bat. En Joan, que havia parat de batre les ales, s'hi va apropar amb vol planejant i majestuós. A un festejador hi havia la princesa asseguda, a l'altre, un homenàs pelut com un ós i lleig com una mala cosa. Ell, en Joan, es posà sobre una talaia propera a la torre. Des d'allà sentia la conversa, «oh, quina àliga més bonica!», deia la noieta. «D'aquest ocellot en dius un animal bonic? Si no és bo ni per menjar! Uix, quins gustos!». «M'agradaria tenir-la aquí per fer-me companyia!» «Quina beneiteria! que et penses que es deixaria agafar?»

Ell no va necessitar res més. Va aletejar, va donar-se embranzida, i cap a l'ampit del finestral. El gegant va fer l'acció d'agafar l'espasa en mà, però ella li va fer, «no, no, que no ho veieu que és mansoia?. L'amanyago i ni es mou!» «Va, va, engegala fora, quasi bé és fosc i hauríem de tancar la finestra. Apa, prepara un parell de gresoles, i cap a dormir s'ha dit». Per tota resposta, en Joan va saltar cap a dins de la cambra. El gegant, desconcertat, romangué una estona sense dir res. La princesa va anar menant l'àliga cap una gran gàbia que havia servit pels coloms missatgers dels antics estadants, i s'hi va ficar mansament com un lloretó. L'homenàs, astorat, no creia allò que veia amb els seus propis ulls, i només va dir, «ara silenci, i a dormir».

Va tancar la porta de la cambra amb set panys i set forrellats, després de deixar-los sols. La noia s'apropà a la gàbia i començà a plorar mentre entre sanglots, explicava les seves desventures a l'ocell. Es va sentir soroll al costat. La princesa va anar cap a la finestra per por que entrés i la trobés encara sense ficar-se al llit. Però, pels sorolls, el gegant es deixà ficar a la colga. Quan es va fer de nou el silenci, la noia va caure de genolls sanglotant i pregant. En Joan es digué que era el mo-

ment, i va dir «valga'm Déu, jo fos formiga», va passar els barrots de la gàbia i llavors exclamà, «valga'm Déu, jo fos home». La princesa es va girar. Li va semblar que somiava!. Ell li fa tranquil·lament, «bona nit», amable i dolç, i ella, «Joan!», va fer amb un crit, i se li va llançar als braços... El gegant es va desvetllar, «què fas?, noia», i va començar a obrir els set panys i els set forrellats. Quan la porta va ser oberta, va donar una llambregada per tots els racons. «Amb qui parlaves?» «És que resava», li va explicar. «Quina bestiesa! El que has de fer, és dormir». Es va adonar que els batents de la finestra eren oberts, i rondinant els va tancar. Les frontisses van grinyolar, i la balda, quan la va forçar per entrar al nas, va fer un xerric. Amb un «a dormir, i prou romansos», i un nou cop d'ull com de sospita vers l'ocell, que dormia dins la gàbia, va tornar a tancar la porta amb tots els seus panys i forrellats. Quan es van sentir els ronc i xiulets del son del gegant, en Joan va tornar a sortir. Tots dos, baixet baixet, van explicar-se la mútua tendresa i la joia que els omplenava. Atents a qualsevol soroll, van anar parlant fins que el rompent de l'alba va fer dir a en Joan, «ara és l'hora. Som-hi!». Amb dificultat obriren la balda que va cedir al final amb un cop sec, a l'obrir-se la finestra les frontisses van grinyolar, i es va sentir «què fas, ara?». En Joan digué, «ràpid, puja a coll-i-be». Es va enfilar a l'ampit per on havia entrat, «no tinguis por, agafa't fort! Valga'm Déu, jo fos àliga!», i es va llançar al buit obrint les ales, just en el moment que el gegant començava a obrir els set panys i els set forrellats. Quan va entrar a la cambra i no hi va veure ningú i que la finestra era oberta, va córrer a mirar cap avall i no va trobar ningú. A l'alçar els ulls, es va adonar de l'àliga que volava pesadament amb la noia a sobre. Com un llamp va anar a cercar una ballesta. Bramava d'ira per la burla increïble de què havia estat objecte per una noieta. Va abocar-se per guanyar un petit espai vers l'àliga que cada cop era més llunyana, i al parar la ballesta i apuntar, es va abalançar tant que patapluf va caure daltabaix de cap contra un merlet de la muralla, i patatxap, a l'aigua del llac.

Encara el sol no havia traspuntat l'horitzó, que l'àliga i la princesa prenién terra sobre l'espadat a l'esquena del qual hi ha el castell del comte. Amb un obrir i tancar d'ulls, un viarany a frec de talús els va portar davant del pont llevadís. Un sentinella des d'un dels baluards immediats, va començar a cridar, «la princesa, la princesa». I en menys temps del que es conta, van baixar el pont, van entrar, i amb l'alegria i la gatzara joiosa de tots, anaven a travessar el barri cap a les vivendes nobles, quan de la porta de la capella estant es va sentir, «filla meva!», i el comte i la seva filla es van fer l'abraçada que es pot suposar, mentre les llàgrimes de joia rodaven per totes les galtes dels circumstants.

No volgueu pensar la satisfacció de tothom! Del casament encara se'n parla avui! Ella va ser una comtessa de molt tremp, i ell un comte generós, valent, just i bo com només se n'ha vist a Catalunya!

I darrera la porta hi ha un sac de confits, i tots els llaminers hi van a ficar els dits!. Conte contat, ja s'ha acabat.

informacions

ASSOCIACIÓ
de MESTRES

ROSA SENSAT

ASSEMBLEA DE SOCIS

El dissabte 12 de juny a l'Associació vam celebrar la 2ª assemblea prevista en els nostres estatuts.

Una de les qüestions que feia reunir-nos era la de l'elecció dels membres de la junta rectora. És un fet important, doncs, per primera vegada des del 1980 (any en què Rosa Sensat va fer el pas cap a associació) els socis han pogut elegir els seus representants Junta Rectora, l'òrguen de gestió de la vostra associació.

La junta rectora actual està formada, doncs, per les següents persones:

Comissió executiva
Jordi Maduell, president.
Anna M. Roig, tresorera.
Elena Esteve, secretària.

Vocals

Montserrat Casas
Professora de l'Escola de Mestres de la Universitat Autònoma. Mestra a l'Escola Oficial «Pla de Ferreres». Del Grup de Treball de Ciències Socials. A la Institució-Associació Rosa Sensat des de 1965.

Joaquim Farré
Mestre de Costa Llobera. Treballa a l'arxiu pedagògic de l'Associació. A la Institució-Associació Rosa Sensat des de 1965.

Montserrat Jubete
Mestra d'Escola Bressol. Membre del Grup de Treball. A la Institució-Associació Rosa Sensat des de 1980.

Marta Mata
Mestra. Del Consell de Redacció de Perspectiva Escolar. Del Grup de Treball de Lectura. Fundadora de la Institució-Associació Rosa Sensat (1965).

Joaquim Seriol
Mestre de Jungfrau (Badalona). Del Grup de Treball de Matemàtiques. A la Institució-Associació Rosa Sensat des de 1980.

Juan Ramon Tort
Mestre Escola Oficial de Ripolllet. Parvulari. Del Grup de Treball de Plàstica a Parvulari. Coordinador dels Monogràfics de l'Escola d'Estiu. A la Institució-Associació Rosa Sensat des de 1980.

Caps de servei

Irene Balaguer, Infància.
Concepció Martínez, Biblioteca.
Sebastià Sorribas, Publicacions.
Jordi Tomás, Perspectiva Escolar.
M. Josep Udina, Cursos i Escola d'Estiu.
Lluís Vila, Administració.

És important que estiguem informats sobre la marxa de l'Associació. Però també que tots aquells qui en som socis (i aquells que encara no en són però que aviat se'n faran) hem de voler elegir les persones que creiem més adequades per tal que portin endavant la línia de l'associació. Per la millora de l'escola a Catalunya.

Un altre dels punts importants que es va debatre va ser el de l'Escola d'Estiu i el paper especialment destacat que hem de jugar els socis. L'Escola d'Estiu no tindria raó de ser si no hi hagués un bon coixí de mestres que amb la seva empena i amb la seva aportació pedagògica omplen de contingut i donen forma a aquesta trobada estiuenca de mestres.

De fet, ser soci, vol dir quelcom més que pagar una quota. S'és soci quan es veu la necessitat de posar en comú amb altres companys de professió, tant les angúnies de la tasca pedagògica, com l'experiència que dia a dia es va adquirint en la gestió i manera de fer de mestre.

I convé que veiem clara aquesta necessitat i l'encomenem a d'altres mestres amb ganes de fer-los participar en els avantatges de la vida associativa.

Per a l'aprenentatge de la Música

El meu llibre de música.
Primer grau / I. 3ª edició.
Ireneu Segarra.
Dibuixos de Montserrat Ginesta.

El meu llibre de música.
Primer grau / II.
Ireneu Segarra.
Dibuixos de Montserrat Ginesta.

El meu llibre de música.
Segon grau. Ireneu Segarra.
Dibuixos de Montserrat Ginesta.

40 fitxes, complement
d'«El meu llibre de música»
Ireneu Segarra. 2ª edició.

30 fitxes, complement
d'«El meu llibre de música»
segon grau. Ireneu Segarra.

Virollet Sant Pè.
Montserrat Busquet. 2ª edició.
Dibuixos de Montserrat Ginesta.

Virollet Sant Pè.
Montserrat Busquet.
Dibuixos de Montserrat Ginesta.

Galing-galong.
Xesca Teix. Dibuixos de Fina Rilà.

Cent cançons.
Daniel Codina.

Juguem cantant. I.
Ireneu Segarra. 4ª edició.
Dibuixos de Joan Redorta.

Juguem cantant. II.
Ireneu Segarra.
Dibuixos de Montserrat Ginesta.

Les eines de fer música.
Oriol Llimona.
Dibuixos de Fina Rilà.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Distribució: L'Arc de Berà - Centre Difusor d'Edicions Catalanes
L'lib, 10,14 - Tel. 300 32 51 / 300 33 00 - Barcelona-5

Carl Orff

«La triple activitat, paraula, so i moviment són en el nen una propietat natural. Sobre aquests tres elements he edificat la meua obra pedagògica, d'una manera conscient. El més important en el nen és el joc. Els meus instruments existeixen per fer música, no per tocar com un piano. Jo vull que els nens juguin amb els sons d'un xilofò. Crec que aquests instruments sedueixen els nens...»

CARL ORFF

Ha mort Carl Orff, nascut a Alemanya l'any 1895, ha deixat un rastre d'idees pedagògiques i sobretot uns extraordinaris instruments al servei del nen i de la música.

Com a compositor, va dedicar-se principalment al Teatre, Cantades escèniques, sobre textos llatins, grecs i amb el dialecte de la baixa-Alemanyia, Baviera, d'on ell era fill.

Algunes de les obres més conegudes de C. Orff són «*Carmina Burana*» «*Catulli Carmina*» «*Prometheo*» «*Triomf d'Afrodita*» i d'altres. Ell mateix afirma repetides vegades que per a ell, l'art, no és pas una finalitat en si mateix i això fa que torni expressament a unes estructures simples i entenedores no veient mai la necessitat d'enriquir l'escriptura musical ni adaptar cap dels corrents de la seva època. La seva música, es redueix a unes funcions expressives, podríem dir,

d'encantament, que influeix en la psicologia de l'auditori.

Torna a l'acord perfecte, escriu interminables ritmes «Ostinato» repetitius invariables, salmòdies sobre tres o quatre notes. No desenrotlla mai cap tema. Al costat de tot això, un gran esclat sonor, riquesa i varietats de percussió amb tota mena d'instruments incorporats a l'orquestra, podríem dir, occidental, instruments, d'inspiració asiàtica, africana, sud-americana, etc. Així el piano és tractat també com a instrument de percussió i els instruments de corda usen molt sovint el pinçament de les cordes o pizzicato.

No obstant la volguda pobresa del pensament musical de Carl Orff, la seva música és escoltada amb gran plaer del públic, a qui sedueix aquesta barreja de sons; de regularitat obsessiva de ritmes, de sonoritats rares que s'utilitzen i la varietat de timbres, que fascina els oients. Orff en les seves composicions podríem dir que busca únicament seduir el públic amb efectes tan rítmics com sons i prescindeix inclús de si el públic és o no capaç d'entendre el text de les seves obres. Va directament a impressionar per mitjà de les sonoritats.

Posarem una especial atenció a la personalitat de C. Orff quant a la seva dedicació a l'ensenyament. Les pròpies paraules del músic que encephalen el present article palesen el seu pensament pedagògic.

Inspirat en els mètodes de la Grècia Clàssica, on la música es conre-

Concert de Nadal de les Corals Infantils de Barcelona i el Barcelonès

LA HISTÒRIA DE NADAL de Carl Orff

CANÇONS TRADICIONALS CATALANES

Església parroquial del Pi. Dissabte 21 de gener de 1978, a les 7 de la tarda.

ava junt amb la poesia i la dansa com un tot únic i on era més important formar un individu que un artista, Carl Orff, retorna a les fonts clàssiques i pensa que la música ha de ser una manifestació íntima de la persona, una expressió profunda del propi pensament sense cap especialització. La Música diu ell mateix, en una conferència donada a Viena i dirigida a professors de Música d'escoles de Conservatori i de primària, ha d'ocupar sempre dins l'ensenyament un lloc preferent i s'ha de considerar, no una assignatura, sinó una eina per a fer els homes més homes, més sensibles i més cultes.

Aquest corrent de renovament pedagògic era universal. Ja es dona a diversos països d'Europa, com Hongria, amb Zoltán Kodály i Béla

Bartók, a França, amb Wilhem i Martenot, a Suïssa, amb Jacques Dalcroze, a Anglaterra amb Curven a Catalunya amb Llongueres, Manuel Borgunyó, etc.

Carl Orff a Alemanya, està també mogut per aquest afany de renovament i per això pensa una manera d'actualitzar el solfeig i fer-lo el que ell en diu «elemental i primitiu», que no vol dir dur-lo a un grau inferior, sinó en el sentit de fer-lo entenedor i fàcil, que no sigui només un exercici visual, sinó un verdader medi d'educar l'oïda del nen.

C. Orff creu que l'infant posat davant d'uns elements que ell mateix pugui dominar i manipular s'entusiasmà amb la música fins al punt que fent-se independent hi podrà, a través de tots els exercicis imaginables, crear la seva pròpia música. Els elements rítmics i melòdics plenament manipulats, seran transformats per l'infant i per tant en farà una petita obra de creació. L'expressió musical serà un joc. La progressió es farà lentament, quan s'ha entès perfectament una dificultat, l'interpretaran, la utilitzaran

tant com vulguin fins que la idea s'haurà fet seva, donant tota la volada possible a la fantasia.

Per tot això i després de contactes amb músics i músiques orientals va arribar a dissenyar els extraordinaris instruments que porten el seu nom:

«ORFF-INSTRUMENTARIUM. Instruments Orff». A part de tots els instruments de percussió més

corrents, com caixa xina, pandereta, castanyoles, triangle, etc., n'hi ha uns d'específics que són:

Carrilló, soprà i contralt (de metall); metallofon, soprà i contralt i baix (de metall); xilofon, soprà, contralt i baix (de fusta); timbales simples.

Tots aquests instruments permeten innumbrables combinacions sonores, rítmiques i harmòniques complicades, que queden immediatament simplificades a l'hora de la interpretació.

Els llibres de C. Orff «MÚSICA PER ALS NENS», no són llibres sense una fita exacta sinó uns llibres amb unes possibilitats obertes, la unió dels tres elements: paraula, so i moviment, posen el mestre en completa llibertat per a l'ensenyament; només ha d'observar sempre i detingudament el progrés de cada individu, al marge de tot afany de professionalitat musical. La música ha de ser sempre una matèria educativa i de sensibilització.

De cap manera els instruments poden substituir la cultura vocal, aquest és el primer i el principal instrument. Aquests instruments són una ajuda per aprendre i assimilar la música, no una finalitat, és un mitjà més que posem al servei del nen tan pedagògicament com artísticament, ja que són instruments nobles, extraordinàriament ben construïts i perfectament afinats.

Així mateix són instruments que encaminen el nen a fer-se sensible

a la melodia, el ritme, l'harmonia, la forma, el color del timbre i el moviment.

En el moment que es fa orquestra i conjunt, els aventatges són infinits. Igual com en el cor, es fa una obra comunitàriament, cada u és indispensable tan important és el que fa un «ostinato» amb el xilofon, com el que dóna només un cop de triangle. Cada individu d'aquesta orquestra Orff, s'enriqueix, escoltant, es disciplina, abandona els complexos, supera la timidesa. S'ha de mirar el director, aprendre a comptar, pauses i silencis, quietud, no tocar més fort que els altres.

És el mitjà ideal per a desenvolupar la creativitat. La manipulació dels instruments correspon al que és natural en els nens, amb l'exercici de tocar, el nen improvisa i per mitjà de l'improvisació es desenvoluparà la seva habilitat.

Són uns instruments amb caràcter màgic, de misteri, calmen, exciten, encanten i menen cap a la més gran subtilitat.

Anècdotes d'infants enamorats dels instruments podríem explicar-ne moltes. Recordo ara mateix un nen de 5 anys abraçat a un metallofon contralt i fent-li petons, li deia «...hola, tu ets el meu amic...»

DOLORS BONAL

PROPOSTES DEL C.E.P.E.P.C.*

A la «Comissió de participació de titulars de centres privats» de la Conselleria d'Ensenyament, en relació amb el decret de 9 de març de 1982 que regula l'atenció dels infants fins a sis anys no inscrits en centres d'ensenyament.

PROPOSTES:

1. *Dos cicles evolutius.* Una consideració adequada de les diferents etapes en l'evolució de l'infant, en els aspectes de percepció, motricitat, comunicació, etc., aconsellen distingir dos tipus de necessitats quant a l'entorn: l'un abans dels tres anys, l'altre dels tres als sis.

PRIMER CICLE, DE 0 A 3 ANYS. Amb un ambient quasi domèstic, tant en la qualitat en el tractament i les activitats com en la quantitat de persones, infants i adults a conèixer i tractar.

SEGON CICLE, DE 3 A 6 ANYS. Diferenciat i alhora relacionat amb el primer. A partir dels tres anys pràcticament tots els nens són capaços de satisfer autònomament les seves necessitats físiques i d'expressar-se amb llenguatge oral. L'ambient en el qual s'han de poder desenvolupar es dibuixa amb unes activitats, un tractament i una organització més estructurada. Més pròpiament «escolar».

2. *Titulacions i nivell professional.* És sobradament conegut, avui, que les estructures bàsiques del pensament i de la personalitat són assolides en les primeres edats. Això fa que l'educació dels infants petits sigui compromesa i complexa. La preparació i professionalitat de les persones responsables de l'atenció dels nens d'aquesta edat no pot ser menys exigent ni d'un nivell inferior als de l'ensenyament general bàsic. El fet que no existeixi una especialitat al respecte —en tota la seva extensió— en els estudis de Magisteri no és un argument en contra d'aquest requisit, ans un estímul per a començar a treballar ja en la seva implantació.

* Col·lectiu d'Escoles Per l'Escola Pública Catalana.

criteris dels partits polítics sobre l'educació dels infants fins a tres anys. Taula rodona.

El dia 27 d'abril va haver-hi una taula de partits polítics, sobre els criteris de l'educació dels infants fins a tres anys. La taula va estar organitzada per la Coordinadora de Pares i Educadors de les Escoles Bressol de Barcelona. Els partits convocats foren: PSC amb Marta Mata, PSUC amb Teresa Eulàlia Calzada, ERC amb Marçal Casanova i CiU amb Helena Ferrer, (aquesta última no va assistir a la taula).

L'acte va ser un èxit, va haver-hi un extens debat, i una gran assistència d'educadors i pares.

NOTA: Remetem al lector al núm. 3 d'«Infància» on es recull l'opinió dels Partits sobre el tema.

Jornades de preescolar

Del 3 al 7 de maig d'enguany han tingut lloc unes «Jornades de Preescolar». Assenyalem la seva celebració, en primer lloc perquè des de la nostra revista intentem de fer-nos ressó de tot allò, que d'una manera o altra, afecta els mestres dels petits. Però també creiem que aquesta informació té un especial interès perquè es tractava de fer activitats que reunissin tant els professors com els alumnes de les tres Escoles Normals de la U.A.B.

Aquest intent de fer que des de tres ciutats diferents alumnes i professors es fessin unes mateixes reflexions, que visquessin uns mateixos actes alhora, ens sembla prou interessant. I també ens sembla important que fossin alhora alumnes i professors els qui dediquessin aquestes dates a reflexionar sobre l'educació dels més petits, si bé cada un d'aquestes estaments ho feia des de la seva òptica. Temes com els continguts i la duració de la carrera del mestre especialista en preescolar, foren debatuts entre els professors de les diverses E. Normals.

Els alumnes tingueren possibilitat de treballar en tallers, danses,... en una paraula de practicar algunes tècniques que els permetran d'anar completant la seva formació com a mestres.

Entre les activitats hi hagué una xerrada a càrrec de Loris Malaguzzi, destacat pedagog de Reggio Emilia (Itàlia), que passà un seguit de diapositives en les quals es mostrava el treball que s'ha fet en aquesta regió italiana de cara al millorament de l'etapa educativa dels nens de 3 a 6 anys.

Una altra dificultat és l'*actitud política* d'alguns sectors socials que persisteixen a no permetre que l'educació dels nens de 0 a 4 anys pugui ser legislada en un sentit progressista i al servei de la majoria de ciutadans.

I es també una dificultat *la manca de mitjans i de recursos*, les dificultats per trobar ajuts i subvencions per millorar, tant com es pugui, la qualitat del treball que ja es realitza en les escoles bressol existents.

Però malgrat tot això hi ha una realitat: l'existència a Terrassa d'unes escoles-bressol que s'han plantejat una tasca amb uns objectius pedagògics, socials, i sanitaris progressistes adreçats als infants, amb el compromís de fer aquesta tasca amb rigor i responsabilitat intentant fer possible aquest treball amb l'esforç conjunt dels educadors i pares.

A través dels actes que a continuació exposem hem donat la possibilitat de conèixer una mica més bé aquestes escoles bressol la seva realitat i els seus objectius.

1. *Exposició de treballs, fotografies i dibuixos*, sobre les activitats dels nens a l'escola bressol.
Amb aquesta exposició s'ha pretès, en primer lloc potenciar la participació i el compromís actiu de totes les educadores i de tots els pares en un treball conjunt y organitzat col·lectivament, i en segon lloc donar a conèixer a la població de Terrassa l'existència i la realitat de les escoles bressol del Patronat, el seu funcionament, la seva problemàtica i les seves perspectives.
2. *Taula rodona sobre la problemàtica de l'educació del nen de 0 a 4 anys*, amb participació dels diferents estaments implicats.
3. *Festa infantil* amb jocs, fira, animació, espectacle infantil, xocolatada. Ha estat oberta a tots els nens de les escoles bressol, educadors, pares i a tota la població.

E.B. de P.M.T.

coneguem les escoles-bressol

del
patronat municipal
de
Terrassa

Coneguem les escoles bressol del Patronat Municipal de Terrassa

Del 30 de Maig al 6 de Juny

Per primera vegada, tant pares com educadors com Patronat, donem a conèixer, públicament a tota la ciutat de Terrassa, una realitat que creiem pot interessar un sector molt ampli de ciutadans: la problemàtica de l'educació dels nens de 0 a 4 anys i l'experiència que en aquest camp estant fent les escoles bressol del Patronat Municipal de Terrassa.

Hem dit educació i no una altra cosa, perquè creiem que és precisament en aquesta edat on la tasca pedagògica que pugui incidir en els infants condicionarà els seus esquemes de vida, hàbits i aprenentatge de la seva vida infantil i d'adult.

Però aquesta tasca pateix de moltíssimes dificultats.

Una és la gran *incomprensió* que sobre aquest tema encara es pateix reflectida en un entendre les escoles bressol (o guarderies) com un «parking» on guardar els infants durant unes hores determinades.

PSICOLOGIA

LÓPEZ, Félix. *Los orígenes de la socialización: la vinculación afectiva.* «Infancia y aprendizaje» núm. 15. Març 1981. pp. 7-18

PELLICENA, Miguel Angel. *Educación en y para la comunicación.* «La escuela en acción» núm. 10.428. Maig 1982. pp. 34-35

PEDAGOGIA

CONDE MARTÍ, Mercedes. *El período de adaptación en la Escuela Infantil.* «Cuadernos de Pedagogía» núm. 89. Maig 1982. pp. 64-67

ABASCAL, Ana F., VELASCO, Nonda. SALETA, Xose M. *La cocina en el parvulario.* «Cuadernos de Pedagogía» núm. 89. Maig 1982. pp. 70-71

PELEGRIN, Ana. *De poesía oral tradicional para los más pequeños.* «Cuadernos de Pedagogía» núm. 89. Maig 1982. pp. 72-73

DE SOTELO, Elisabet. *Educación permanente de los educadores de pre-escolar.* «Cuadernos de Pedagogía» núm. 89. Maig 1982. pp. 74-78

FLORES, M. Teresa. *Entrevista a Pablo García Túnez.* «Colaboración» núm. 33. pp. 28-30

SALUT

DE DIEGO, Ignacio. GARRIDO, M. José. HERRANZ, Justo. *Promoción de la salud en la Escuela Infantil.* «Cuadernos de Pedagogía» núm. 89. Maig 1982. pp. 68-69

BUTLLETA

D'INSCRIPCIÓ

DE SUBSCRIPCIÓ

Nom

Cognoms

Adreça Telèfon

Població D. P. Prov.

S'inscriu a l'Associació de Mestres «Rosa Sensat»

Se subscriu a **Perspectiva Escolar**

Se subscriu a **In-fàn-ci-a**

(Poseu una creu on correspongui)

Associació de Mestres «Rosa Sensat» 2.000 ptes.

Perspectiva Escolar (10 números) 1.700 ptes.

In-fàn-ci-a (6 números) 1.350 ptes.

BUTLLETÍ DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms

Nom i cognoms del titular del compte

Banc/Caixa

Agència n.

Compte/Llibreta

Senyors: Els agrairé que amb càrrec al meu compte/lílibreta atenguin el rebut que, anyalment els presentarà «Rosa Sensat» a.a.p.s.a. per al pagament de la meva

● inscripció a l'Associació de Mestres «Rosa Sensat»

● subscripció a **Perspectiva Escolar**

● subscripció a **In-fàn-ci-a**

(atengueu únicament el rebut d'allò que està assenyalat amb una creu)

(signatura)

«**ROSA SENSAT**»

Còrsega 271,

Barcelona-8

biblioteca

KÜNTZEL-HANSEN, Margrit. **Educación musical precoz y estimulación auditiva.** Ed. Médica y Técnica, S.A. Barcelona, 1981.

Alguns dels capítols d'aquest llibre han estat publicats a la revista alemanya «Spielen und Lernen» («Jugar i aprendre») i ara es presenten refosos en aquesta obra amb la finalitat d'una difusió més ampla. Amb un llenguatge planer, ens ofereix suggeriments musicals per als infants, des del so i la veu, passant per l'audició musical, els instruments i la confecció i utilització de materials sonors. Les observacions realitzades per l'autora, acompanyen les propostes de jocs, cançons i treball de representació dels instruments o de la melodia per mitjà de símbols. Es un llibre pràctic per a pares i educadors.

MACFARLANE, Aidan. **Psicología del nacimiento.** Ed. Morata (serie Bruner núm. 3) Madrid, 1978.

La investigació realitzada per Macfarlane està centrada en les relacions mare-fill, durant els primers moments i dies posteriors al naixement; inclou el pare i l'entorn social immediat. Situa també l'experiència de l'embaràs en la mare i en el fill i com incideix posteriorment aquesta experiència en les seves vides. Encara que ens parla d'experiències realitzades preferentment per anglesos i americans, son sens dubte de gran utilitat per a totes les persones interessades en el procés del naixement i el coneixement psicològic del nadó.

dossiers ROSA SENSAT

DOSSIERS
ROSA SENSAT

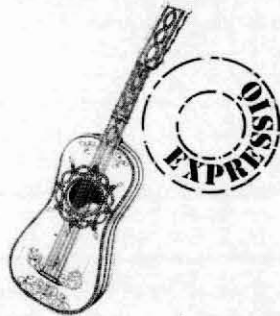
OBSERVACIÓ I EXPERIMENTACIÓ
A PARVULARI

DOSSIERS
ROSA SENSAT

EXPERIMENTACIÓ DEL
NEN PETIT
A L'ESCOLA BRESSOL

DOSSIERS
ROSA SENSAT

FOLKLORE A
L'ESCOLA BRESSOL

DOSSIERS
ROSA SENSAT

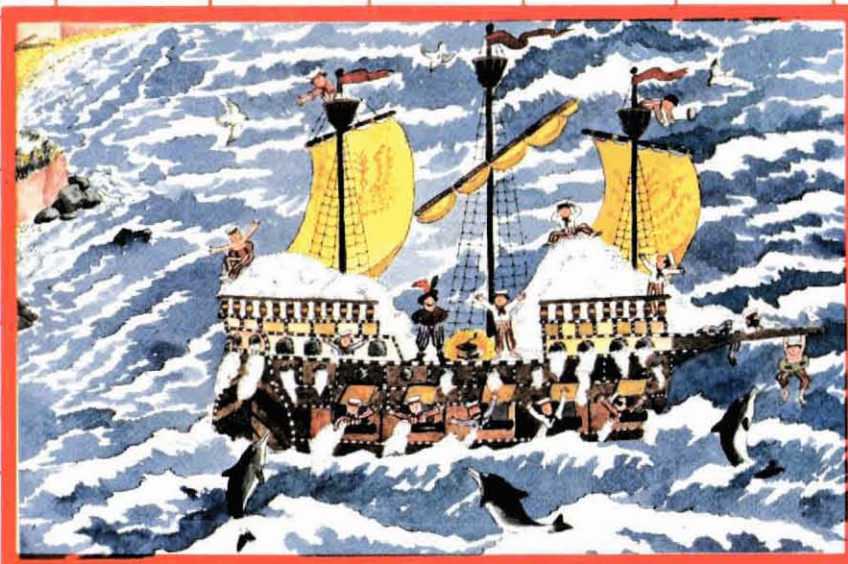

PSICOPEDAGOGIA
DEL NEN DE 0 A 36 MESOS

DOSSIERS
ROSA SENSAT

FOLKLORE A
L'ESCOLA BRESSOL-II

Cicle inicial i mitjà d'EGB

Col·lecció "La Clau" de "Rosa Sensat"

EI 5 (5-6 anys) dos albums, llibre d'imatges, murals i llibre del mestre

Les lletres Montessori adaptades a la Fonologia Catalana

L'Educació musical a la llar d'infants

Maternal i Parvulari

Equip de parvulari de "l'Avet"

Cucut (3-4 anys) tres àlbums i llibre del mestre

Cric-cric (4-5 anys) tres àlbums i llibre del mestre